SS

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарчу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 126 (4606). ШОАТТА, 19 октябрь 1968 шу. Мах 2 кап.

ЛЕНИНСКИ къахъегама вахта

100 шу

ЧlОАГlЪЕРГЬЯ ВАЙ КОЛХОЗИЙН СОВХОЗИЙН ЭКОНОМИКА

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРА ДАХА МАДОАГlIАРА НАКЪАДАХАРА ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША ТlАЙЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

Владимир Ильич Ленин ваь бlаь шу дизар Коммунистически Парте, советски халкъа, дуненна тlарча дерригача мехкий къахьегамхошта сийлахь - йоккха исторически событи я. Грозненски района къахьегамхоша дика кхетаду из еза юбилей дикагlча тайпара белгалъяккхар — Советски халкъа хьалхашка латта экономика дегlайоалларан культура лакхъяран кола lалашмате доккхий декхараш кхоачашдара терхам тlаозар долга.

Совхозий балхлой, колхозхой, района юрташкарча къахьегамхой собранешка дийцар пятилетка ханал хьалха, 1970 шера 7-гlа ноябрь тlакхоачаш кхоачашъе уйла хилар. Цу даькъе цар хlинзале дикка аттув баьннаб. ПЯТИЛЕТКА КХАЬ ШЕРА ЯЛАТ ДУКХАГlА ДАЬККХАР. ХlАРА ШЕРА ЮККЪЕРА 87 ЭЗАР ТОНН А ЙОАККХАШ. ЦО ЙИШ ХИЛИЙТАР КХАЬ ШЕРА ПЛАНАЛ СОВГlА 13,1 ЭЗАР ТОНН ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ЙОХКА. Ялат доаккхача а из паччахьалкхенга дохкача а доккхий толамаш дахьад «Горячеисточненский», Грозненски шурий ахача совхозийн 1-ча Мая цlерагlча колхозан коллективаша.

Цхьайолча отделеней, бригадай коллективаша дахьа толамаш кхы тlех да. Грозненски шурий совхоза шоллагlча отделене 1874 гектарах хlаране тlара 24,6 центнер гурахьа дийна кlа дахьккхар, 21,4 центнер гурахьа бийна мукх, 13 центнер горох ъккхар.

«Советская Россия» ахача колхоза цхьоалагlча бригадо (бригадир Межидов Увайс) 498 гектарах хlаране тlара 27,1 центнер гурахьа дийна кlа дахьккхар, хlаьта хий дехкача участкашкара — 35,5 центнер.

Старо-Юртовски совхоза Салгереев lаьлий звеноз хий на дехкача лаьттах 268 гектарах хlаране тlара 22 центнер гурахьа дув ялат даьккхар.

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра тlехьа доаттабеча къовсаме доккхий толамаш дахьад хьайбаш лелаерашa. Пятилетка кхаь шера планал тlех Ленина цlерагlча колхозо — 486 тонн, 1-ча Мая цlерагlча колхозо 371 тонн шура елхай. № 3 йолча соший - баьцадаарий совхоза коа тlара оалхазараш лелаерашa кхаь шера планал тlех паччахьалкхенга декхар 782 эзар фуъ, 1-ча Мая цlерагlча колхозо 1 миллионни 222 эзара фуъ.

Грозненски шурий совхозе (бригадир Халилов Желаудин) хlара фуражни lаттагара 9 бетта 2380 килограмм шура яьккхай. 1-ча Мая цlерагlча колхоза коа тlарча оалхазарий фермо (бригадир А. И. Заречная) хlара нана котама тlехьара 125 фуъ гулдир. Баьцадаарий - шурий № 2 йолча совхоза хьакхарч лелаеча ферма коллективо (бригадир К. К. Рогозина) хьакхий дулх дохкара план 9 бетта кхоачашъяьй.

Дикагlйолча коллективаша, производства хьалха латтараша дахьача толамаша тешал ду районе юртбоахама производство дlахо а дегlайоалаяра, хlара колхозен совхозен коллективо тlаййца социалистически декхараш кхоачашдара эша доккхий кхоачамаш торонаш хилара.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара нахъаболхаш района къахьегамхоша шоашта тlаэц ер декхараш:

— паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йоххара пхе шера план 1970 шера 7-гlа ноябрь тlакхоачаш кхоачашъе;

1969 ШЕРА 105 ЭЗАР ТОНН ЯЛАТ ДАККХА, ХlАЬТА 1970 ШЕРА — 107 ЭЗАР ТОНН. ПХЕ ШЕРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА 134,3 ЭЗАР ТОНН ялат дохка план 117,7 эзар тонн мара йоацача.

ЯЛАТ ДАККХАРЕН ИЗ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ДОХКАРЕН СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГА lАЛАШДОЛДА ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВАНА ЕШ ЙОЛА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЛАКХЪЯРА А ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА КУЛЬТУРА АЙЯРА А ЧОТАХ.

1970 ШЕРА ЮККЪЕРА ЛАЬРХlАЧА ХlАРА ГЕКТАРА ТlАРА 21,3 ЦЕНТНЕР ЯЛАТ ДАККХА, ХlАЬТА ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТАШКА ХlАРА ГЕКТАРА ТlАРА — 35—38 ЦЕНТНЕР. ИЗ ДЕ КАРАГlДАРГДА ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА КУЛЬТУРА ДИККА ЛАКХЪЯРЦА, ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВАНА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЯРЦА.

Доккхий декхараш шоашта дlалхашка еттадаьд района баьцадаараш кхедерашa. 1969 шера валови лаьрхlа доаха баьцадараш 29,2 эзар тоннага кхачийта, 1970 шера — 31,7 эзар тоннага кхачийта, хlаьта 1969 шера 25800 тонни 1970 шера 28700 тонни уж Дахьенга дохка, тlара гектара тlара 200 центнер баьцадаарий культураш ергболаш хьувкъам лакхбе.

Город Грозне къахьегамхой хьалха хьадоалача баьцадаараш цен баьцашцен lалашбара уж къаьетта дукхагlа яха декхар оттаду. 1969 шера — 6,5 эзар тонн, 1970 шера — 7,7 эзар тонн баьцадаараш лоаттадергда цара.

РАЙОНА ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША ДИКАГlА ПАЙДА ЭЦАРГВА ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТАЕХ. ПАЙДАНЕГlА ХУРГlЙОЛЧА ТАЙПАРА ВХКАРГЬЯ КХАШКА МИНЕРАЛЬНИ УДОБРЕНЕШ, ХlАЬТА ОРГАНИЧЕСКИ ЯРАШ 1969 ШЕРА — 145 ЭЗАР ТОНН, 1970 ШЕРА — 151 ЭЗАР ТОНН ТОВСАРГЬЯ КХАШКА.

Доккхий декхараш шоашта тlаэц района хьайбаш лелаерашa.

1969 шера 6,2 эзар тонн дулх дакха а паччахьалкхенга 5,5 эзар тонн йохка а, хlаьта 1970 шера 6,4 эзар тонн дакха а 5,9 эзар тонн паччахьалкхенга йохка а.

Пхе шера планал совгlа 700 тонн дулх дохка.

1969 шера 31,5 эзар тоннага кхоачаш шура якха а 25,3 эзар тонн из йохка а. 1970 шера 34 эзар тонн дулх дакха а 27,7 тонн паччахьалкхенга из дохка а. 1969 шера хlара lаттагара 2350 килограмм шура якха, 1970 шера — 2450 килограмм.

1969 шера валови лаьрхlа 27,3 миллион фуъ гулде а 23,1 миллионага кхоачаш уж паччахьалкхенга дохка а. Хlара нана котама тlехьара 142 фуъ гулде, хlаьта 1970 шера валови лаьрхlа 30,5 миллион фуъ гулде, 25 миллион паччахьалкхенга дохка а хlара ахача котама тlехьара 145 фуъ гулде а.

Паччахьалкхенга пхе шера планал совгlа 106 тонн тха дохка.

РАЙОНА ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША ЮРТБОАХАМА ПРОДУКЦИ ЙОАККХИЛГА А ИЗ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ЙОХКИЛГА А ЛАКХДЕШШЕХЬ ЙОАККХАШ ЙОЛЧА ПРОДУКЦЕГА ДlАБОДА МАХ ЛОХБЕРГВА. ПЯТИЛЕТКАХ КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ 40—45 ПРОЦЕНТ ЛАКХЪЕРГЬЯ.

lилманен хьалха латтарий опыташ карагlдаьнараш юртбоахама производствана юкъекхахьа. lилма производствацара бувзам хадданза чlоагlбе.

КУЛЬТУРНО - БЫТОВОЙ ХЬАЛАШ ДlАХО А ТОАДЕ ЛЕРХlАШ ПЯТИЛЕТКА ЧАККЪЯЛЛАЛЦА ЙОЛЧА ХАНА ХЬАЛ А ЯЬ ЭКСПЛУАТАЦЕ 6 ШКОЛА, 4 БЕРИЙ БЕШ-ЯСЛЕШ, 5 КУЛЬТУРА ЦlАИ КЛУБИ, 7 МАГАЗИНИ ТОРГОВИ ЦЕНТРИ, 2 СТОЛОВИ ДlАЛЕ, НАХ БАХАЧА МОТТИГАШКА ХИЙ ДИЛЛА, НАЬКЪАШ ДАРА ВАЛХАШ ТОАДЕ.

Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара сийна социалистически лаь йоржаеш оаха терко тlайохийт гаргагlарча декхарашта — пятилетка кхоалагlча шера планаш социалистически декхараш толамца кхоачашдара. Дикача гlулакхашца Сийлахь - боккхача Октябра 51 шу дизара накъдахара.

Оаха дика кхетаду гlулакха аьттув балга дукхача хьале партийни пропаганда, къахьегамхой коллективашта юкъе беш бола массово-политически болх чlоагlбарах тайпи долга. Цудухьа В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизара кийчо еча хана чlоагlа терхам тlайохийтаргба эрриэча вай пропагандена, политически агитацена юкъе сийлахь-йоккха ленински тlехьале кlоаргагlа lомаярах пунна пропаганда ярах. юрташкара къахьегамхой ленински васкетаашта тешаме хьалхобараш.

Декхараш дийца а дийца тlаййцад Грозненски района партийно - боахама активо.

ХЬА ДЕКХАР, ПОЛИТИНФОРМАТОР

Хlанз капитализманен социализманен юкъера идеологически къовсам чlоагlбенначa хана къаьстта доархlаме да политически агитаце массайолча формаех пайда эцар. Царех цаl я политически информаци. Из дlахьош вай республике эзараш политинформатораш ба.

Ши шу мара дац политинформаторий группаш вlашагlъехка. Бакъда, цу юкъах къахьегамхошта юкъе шоай сий даьккхад цар. Политинформатораша хаппакъа къахьегамхой дlакхетабу партен правительствен политиках, шоаш беседаш еш кlоаргга анализ ю тайп-тайпарча событешта, къахьегамхой оарцагlбоах хьалхашка летта декхараш кхоачашдара. Хlанзале дикка опыт lалаьй политинформатораша.

КПСС ХХIII съезда цlи лелаеча Грозненски крекинг-завода партийни организаце политинформаторий группана юкъе ба квалифицированни, политически дика кийчо йолаш бола инженераш, тайп-тайпарча участкай кулгlалхой, производстве хьалха латтараш. Политически информаци къаьстта дика дlахьош ба коммунисташ Степахин, Снесарь, Другов, Петров, иштта кхы дукхахбараш. Цар дуц мехка чухьарчен доазол арахьарчен хьалах, тайп-тайпарча событешта комментареш я кlоаргга анализ а ю. Цехашта, сменашта, производстве хьалха латтараша карагlдаьнараш дlадовзайтарал совгlа, политинформаторашa дуц цар опытах лаьца. къахьегам дикагlа вlашгlехьбаьккхарах.

Боккха болх дlаьу «Грознефтеразведка» яхача треста кlоарга тохкама буруп-деттача контора политинформаторий группаша. Керттерча даькъе бовь лостанах бола беш я уж: СССР чурча хьалах, партен правительствен арахьарча политиках, экономиках, технически прогресса тематиках. Политинформатораллa тlоагlбаь ба контора а пун отделий а кулгалхой, буровой начальникаш, мастераш, производства новатораш. Бетта шозза—кхозза беседаш е информацеш ю цар. Дукхагlболча политинформаторашa лерттlа вlашгlехьбаьккхаб шоай болх. Партийни организаце тlаллдача цу доархlамерча гlулакха шоаш белктохаме бола дика кхетаду цар. Цудухьа цар еш йола политически информаци массийна чулоацам кlоарга болаш а хlара сагага парте бакъ дош дlакхоачадеш а хул. Шоаш еш йолча информацешка дикка уйла тlайохийташ кийчлу политинформатораш коммунисташ Биченой, Врезенко. Цар белх бу графикага хьежжа, хьаьдача декошка, ергйолча беседа, политинформаце темаш белгал а еш. Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза партийни организаце цахаддаш теркам тlаухийт политинформаторий балха дешашта, даим бlарг локх цар балхага. Парткома заседанешка, партийни собранешка юц цаь lоаь опыт. хьеж цар беседай тематикага. Каст-каста ю политинформаторий семинараш. Хlара пlаьраска дийнахьа цар къамьлаш ду совхоза производственни участкашка, гучайоах производства чура торонаш, юц производстве хьалха латтачар опыт. Политинформаторий беседай темаш тайп-тайпара я, бакъда коллектива хьалхашка латтача декхарашца айхха ювзаенна хул уж.

Политинформаторий балха боарам лакхлу партийни организацеша цар балхага бlарг лоцаш хилча. Республика дукхагlйолча партийни организацешка вlашагlъехкай методически советаш, секцеш. Парте райкомашка болх беш я политинформаторий семинараш, школаш. Цига lомаю беседаш политинформацеш кийчъяран уж чаккъяяран методика. Дика болх беш я КПСС Заводской, Старопромысловски, Грозненски райкомашка вlашагlъехка школаш. Цу школай дешара плана тlа йоккха терко яьй политинформацеш чаккъялара методика, выступленешта политинформаторaш кийчбалара практика, къамьла культура дешай.

Цхьабакъда, политинформатораш та лерттlа методически новкъостал лоаттадаран цар гозал лакхъяран долча дешашта дикка теркам тlаахийтац цхьайолча партийни организацеша. Цу хьакъехьа дукха кхоачамбоацараш да Грозненски, Советски, Наьсарен, Малгlабика районий баккамий парторганизацешка. Укхаза ве латт политинформаторaш хьахаржара гlулакх. Цкъаза политинформаторий списох йоккха хул, хlаьта лерттlа болх бе хоаш наггахьа мара саг хилаш. Политинформаторашта ка еза политически информаци даим тоаяза, наха кхетаергйолча тайпара уттаяза, оперативно дlайовзийтаза ерг ца хилар.

Политинформатора йиш ец вахарал тlехьависа, ха тиновчуя тlехьагlа дlаьннача событеех лаьца къамьл де.

Цудухьа оперативность йолаш хила еза хlара политинформаци.

Политинформаторий болх тlаберзабаь хила беза В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизара йола доархlамера тема низара. пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра къахьегамхой оарцагlбахара.

Керттера теркам тlабахийта беза наьха политически сакхетам лакхбара, партен правительствен чухьарен арахьарен политика дlайовзийтара, хlара событена кlоарга анализ яра.

Политинформатораш хила беза дика дийша политически сакхетам лакха болаш, шоай гlулакх дика довзаш а дезаш а.

Партийни организацеша даим бlарг кхаба беза политинформаторий балхага. Цу хьакъехьара дешаш дувца деза парте райкомий бюро заседанешка, пленумашка.

Политинформатор парте тешаме гlонча ва. Цудухьа, лакха доаттаде деза цо шийна тlаддилла сийлен декхар.

СУХАЛБЕ

Вай республика кхаш лелаераша дlаювча культурех керттерчарех я хьажкlаш.

Урус - Мартана района боахамашка кхеиь хьажкlаш Ермоловски элеваторе дlакхахьа еза. Района бегь боахамо ерригa йохка еза 2550 тонн хьажкlаш. Лакхача сортах ярш мара хьачуоцаш а яц элеваторе.

Во кхоачашдац шоай декхараш «Красноармейский», Мичурина цlерагlча, «Горец» яхача совхозаша. Цхьабакъда, «Гехинский» совхоза цу гlулакха сагота йоацачоа тара хет. Цул совгlа ерригa хьажкlаш укх боахаме механизмашца чувц, хlаьта кулгашца из болх беш бац. Хоъш да, фуна лаьрхlа хьажкlаш кулгашца чуийцар ялла из боахама пайда луш мара кхы зене доацилга. Цудухьа, комбайнаш чаккхъьннача кхай тlа дукха хьажкlаш юс. Уж сиха хьалъоц нах оарцагlбахац. Цу кхай тlа доахаи lул дlетlадоал. Къаьстта дукха йоаю хьажкlаш уж лаьттангахь lотийбача моттигашка.

Лерттlа вlашгlехьбаьккхабац болх боахамий хьатташка а. Овсаре бац болх томараш цlенъеча агрегаташа. Цул совгlа уж кlезига а я боахамашка. Дийнахь мара болх байтац царга. Геттара во лел из гlулакх «Горец» совхозе (керттера агроном ков. Мукиев, фуна агроном Симоневич). Массанахьа lойсаь латт укхазарча хьаттий хьажкlаш. Царех цlенъяраш малагlаш а ха хала да. Хьатта заведующе Сапаров Мирада кулгаш дlа-хьа ухийт — нах тоьад. Хьатто боахама массайолча отделенера хьажкуха хьажкlаш, цхьабакъда уж хlанз цlенъеш бакха нах дукхьал цхьан шоллагlча отделенера, мара бац.

Белгалъьнац укхаза хlанз тlех нормаш расценкаш. Цхьа бутт ха а машинисташа Сербиев Саlидеи Басаев Адалхьамидем хьатте къахьега. Цхьабакъда, шоашта цох фу хьоадерга хоаш бац уж. Моральни материальни безам сов баккхара дахlама дац укхаза. Цхьакхка гейтара агитаци а яц.

Шоашта дукхьал латтача декхарий йовкхо еча боахамашка гlулакх кхыча тайпара латт. Сихагlа кхашкара балхаш чаккдаьда баьнна балха итогаш е гlерт уж.

Царех ба «Красноармейский» совхоза механизатораш. Алхха укх тlехьарча пхе дийнахьа 180 тонн дика хьажкlаш дlаенний цар элеваторе, Мичурина цlерагlча — 118, хlаьта «Горец» совхозера цига дlакхаьчар 32 тонн мара яц. Цул совгlа укх совхозера хьаккуха хьажкlаш дика яц. Томараща цхьана хьаенача тонн хьажкlах уж дьрдача ноар цкъаза 570 килограмм мара хилац. Хlаьта тlунах а я ворхl процент совгlа.

Хlана хоза ха оттай. Цох доккхал а деш къахьегама темпаш айе еза кхашкарча а хьатташка а болх беш боахамча даха.

П. НОВАКОВ.

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЬЯРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сецам бу: диълагlа хоржача Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета виъагlа сесси 1968 шера 15 ноябре город Грозне гулде.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель М. МАМАЕВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1968 шера 15 октябрь.

АРМЯНСКИ СССР-а — ЛЕНИНА ОРДЕН

Боахама культурен дегlакхувлача республика къахьегамхоша даьха толамаш баьлах долаш СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ЛЕНИНА орден еннай Армянски Советски Социалистически Республикина.

(ТАСС).

Гурахьа дуъ лесташ дlадийна доа. каш латт Грозненски района «Староюртовский» совхозе. Из болх дlебобаьча хана дика хьинаре накъегах ба цхьоалагlча отделена трактористаш Хамидов Шамсудин, Нохажиев Султан. Норма 20 гектар йолча денна 35 — 40 гектара тlа лехе дакх йолаш ялат дlадуур цар. Шоай декхараш дика кхоачашдора сильщикаш Р. Мадегова, З. Умаева, О. Бакетова, В. Кадырова, кхыбараш.

Сурта тlе: «Староюртовский» совхоза цхьоалагlча отделена кхашке ялат дlадуош латт.

В. Ющенко сурт.

АЙЕ ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРЕИ ХЬАЙБАШ КХАБАРЕИ КУЛЬТУРА

В. И. ЛЕНИН ВАЬ БlАЬ ШУ ДИЗАРА СИЙНА ШАЬЛА РАЙОНА ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОША ТlАЙЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Езача юбилейна — В. И. Ленин ваь бlаь шу дизара къахьегамеи политически хьинар чlоагlа айлена накъадоагlа Советски халкъ. Мехка экономика дегlайоалйра, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра шоай низ дlакхоачар деш ба юрта боахама къахьегамхой а.

Парте XXIII съездех, КПСС ЦК мартовски майски Пленумийн решенеш кхоачашъяра низаш оарцагlдаьхача тха района колхозийн совхозийн къахьегамхоша укх тlехьарча хана дукхагlа йоах ялата а хьайбай а продукташ. Цу гlулакхо боахамий экономика чlоагlъяьй, къахьегамхой хьалторо тоаьй.

Дикха къахьегаш толамаш дахьад «Южный» совхоза, Ленина цlерагlча колхоза коллективашa. Пятилетка хьалдарча шин шера санна планал дукха тlех юртбоахама продукташ йохкаш ба уж укх шера а.

«Южный» совхоза механизатораша хlара гектара тlара 25 центнер ялат чуденад. Башхадика хьокхамаш гойташ ба боахама шекара свекла лелераш а — хlара гектара тlара 320 центнер шерц оалаш чуэп.

Царга дlакхоачаш да Ленина цlерагlча колхоза, «Шалинский» совхоза кхаш лелаерашта карагlдаьннар а.

1968 шера тlаййца социалистически декхараш кхоачашдеpa шоай низ а хьинар а кходен яп района кхыча боахамий коллективаш а.

Хоастабе мегаргдолаш къахьийгад укх шера XX партсъезда Ленина цlерагlча колхозий хьайбаш лелаераша. 1 сентябрь хьатlакхоачаш шера планах йоагlа шура ехка баьннаб уж.

Доккхал деш цlи йоах тха районе «Шалинский» совхоза хьажкlаш лелаеча Абдулаев Салама, «Джалка» совхоза шекара свекла звеной кулгалхочун Социалистически Къахьегама Турпалхо йолча Муслиева Тамарий. XX партсъезда цlерагlча колхоза тхьамка кхедеча Решедова Айзана, Ленина цlерагlча колхоза механизатора Хасаев Баудина, «Южный» совхоза доарка Исраилова Каметай, иштта юртбоахама хьалхе лелаеча дукхача кхыбарий.

В. И. Ленин ваь бlаь шу дизара даха доагlача беса накъадахара тхоай боахамий ерригa резерваш тахка а техха укх тайпара декхараш тlаййцад района совхозийн колхозийн къахьегамхоша:

1969 ШЕРА 38 ЭЗАР ТОНН ЯЛАТ ДАККХА, ХlАЬТА 1970 ШЕРА — 39 ЭЗАР ТОНН. ЦАРЕХ ХlАРА ШЕРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА 12 ЭЗАР ТОНН ЯЛАТ ДОХКА ПЛАН 11 ЭЗАР МАРА ЙОАЦАЧА.

ЯЛАТ ДОХКАРА ПЯТИЛЕТКА ЗАДАНИ ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯРЦА ПЛАНАЛ СОВГlА ДАЬХЕНГА 5,3 ЭЗАР ТОНН ЯЛАТ ДОХКА, ШЕКАРА СВЕКЛА 35 ЭЗАР ТОНН, ТХЬАМКА — 190 ТОНН. 1969 ШЕРА ПЛАНАЛ СОВГlА 100 ТОНН ДУЛХ, 200 ТОНН ШУРА, 180 ЭЗАР ФУЪ ДОХКАРГДА РАЙОНО. ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ПХЕ ШЕРА ПЛАН 1970 ШЕРА 7 НОЯБРЬ ТlАКХОАЧАШ КХОАЧАШЪЯРЦА ПЛАНАЛ СОВГlА 210 ТОНН ДУЛХ, 400 ТОНН ШУРА, 230 ЭЗАР ФУЪ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ДlАКХОАЧИЙТАРГДА РАЙОНА БОАХАМАША.

«Южный» яхача совхозо ЯЛАТ, ШЕКАРА СВЕКЛА, ДУЛХ ДОХКАРА ПХЕ ШЕРА ПЛАН ДИЪ ШЕРА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ АЬННА ДЕКХАР ТlАЭЦ, ХlАЬТА ШУРА В. И. ЛЕНИН ВАЬ ЮБИЛЕЙ ТlАКХОАЧАШ ДlАЕННА БАРГВА.

Ленина, XX партсъезда, Куйбышева цlерагlча колхозаша ШУРА ЙОХКАРА ПХЕ ШЕРА ПЛАН ДИЪ ШЕРА КХОАЧАШЪЕ ЛАЬРХlАД.

Юртбоахама продукташ ахарах уж паччахьалкхенга йохкарах тlаййца декхараш толамца кхоачашдара лаьтта лелдара культура дикка лакхъярца тlадоагlача шера хlара гектара тlара кlезигагlа даже а 22 центнер ялат чуэцаргда, 1970 шера — 23, хlаьта хий дехкача лаьтта хlара гектара тlара — 28 центнер тхьамка — 11. 1969 шера гектара тlара чуэцача гидуарий хьуйкъам 11,5 центнерага дlакхоачабе, 1970 шера — 12,7 центнерага.

Хьалха латта метолаш хьайбаш лелдерий балха юкъе а кхуллаш декъаза база чlоагlъярца довхан lул дакхачарца товарца алсамъяккха еза хьайбай а коа тlарча оалхазарий а продуктивность. 1969 шера хlара lаттагара 1750 килограммаа кlезигагlа йоацаш шура йоаккхаргья, хlаьта пятилетка тlехьарча шера из 1800 килограммага дlакхоачаргъя, хlара нана котана тlехьара 1969 шера 135 фуъ, хlаьта 1970 шера 140 фуъ лохьадергда.

Тlаййца декхараш кхоачашдара керттерча даькъе ялат кхедара а хьайбай боахама а культура айярах тайпа долга дика кхета а деш тхоай низ дlакхоачар дергда оаха lилманен хьалха латтача опыташ карагlдаьннар балха юкъедахара, хий дехкача лаьттаех бизза пайда эцара, минеральни органически удобренеш дукхагlа кхай тlа товсара, дика фу хlалера, техника овсаре лелара. Лаьтта леагlача тайпара лелдара къовсам боаржаберг ба. Из звеньяшца, бригадаша лелаергдолаш декъарга. Шерра балха юкъейоалаергья моральни материальни стимулаш.

Колхозхошен совхоза къахьегамхошен деларгдола зоотехнически агротехнически курсаш хургья, кийчбергба керда трактористаш, комбайнераш, бригадай, фермай кулгалхой, специалисташ.

Цахаддаш дегlайоалаеча производствага хlаладар хlара шера цхьан процента лохдергда, хlаьта къахьегама овсарле пхе шера кlезигагlа даже а 40 процент лакхъергья.

Советски Союза коммунистически партин социалистически паччахьалкхен хьакхелчача вай Баьчча В. И. Ленина 100 шу дизара къахьегама декхараш тlа а эцаш оаха кхие хьех Гудермесски района юртбоахама къахьегамхой. Яхо шин района къахьегамхой хьинар совдоахаргда.

Декхараш дийца а дийца тlаййцад района партийно - боахама активо.

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

ЮРТА БОАХАМА ПРОИЗВОДСТВО ДІАХО А ДЕГІАЙОАЛАЕЛГА ІАЛАШДЕРГДА ВАЙ

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНЕРА

Хьалхаріа тха газета тіа хоам баьйинача тайпара, 15 октябре Нохч-Гіалгіайн АССР партийно - боахама актива собрани хилар. Из хьайийлар КПСС обкома хьалхарча секретаран нов. С. С. Апряткина.

Собрание «В. И. Ленин вина дийнахь дена 100 шу дизаре баха беагіачча тайпара накъабахар дахьера республика юрта боахама бахьней декхараш» аха доклад бир парте обкома секретаро нов. [illegible] Мубинировс.

Партийно - боахама активо доьзьа довцарашка ше къамаьл деш, докладчика аьлар:

— Новкъостий! Пятилетка кхоалаг\Іа шу чаккхаккхара гарга кхаьчад вай. КПСС XXIII-ча съезда, парте ЦК мартовски (1965 ш.) майски (1966 ш.) Пленумий решенеша ерга а дикаг\Іча тайпара влияни йой мехка юрта боахам діахо сихха дегіабоалабора. В. И. Ленин вина дийнахьа дена 100 шу дизара накъабоалхаш Нохч - Гіалгіайчен къахьегамхоша шерра социалистически ахь йоаржалый халкъа боахама деррига довхьошка хьопхамаш тоала.

Шин шерен ах шерен пачхьалкхен илан 20 ди хьалха кхоачаш-дьа промышленноста болхлоша. Цу юкъа промышленник производства боарам цул хьалхаг\Іа діадахача шин шерацен ах шерацен нийсбича 37 процент лакхбеннаб. Планал совг\Іа дьекхай 53 миллион сома мехьа продукци. Промышленни производство дег\Іадахара темпаш тіехьюва ихе шера илака белгалонел.

Цукиа юкъе эттара докккаг\Іа дола дакъа дьпал промышленноста дерттерча хоакъой болхлоша—Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша, «Грознефтехимзаводы» объединене мехкдьатта чакхлоаккхарашеи химикашей, энергетикаша.

Цхьадола дика толамаш дахьад республика юрта боахама къахьегамхоша а. Юкъера лаьрхІача 1964 шера колхозашкарен совхозашкарен алатий культура хьувнъам 14,1 центнер хилар хІара гектара тІа. Кхаш лелаеераша шоай хьвнар ца къовсаш къахьегар бахьан долаш 1967 шера алатий хьункъам 19,8 центнерага кхоачаш лакхбелар. Пятилетка шин шера даьккхача деррига алата боарам лакхбара темпаш 33 эзар тонн е 8 процент тІехъ-лъар пхе шера планах лаьрхІа динача темпал. Экономически пайданаг\Іа хинад республика алат кхехьар. Республика юртбоахама министерства совхозашка алат кхелара рентабельность боарад 1967 шера 25 процент, колхозашка — 147 процент хилар.

Мехка шера юкъера лаьрхІача доакха алат 30 процент дукхаг\Іа дилийта лаьрхІад халкъа боахам дег\Іабоалабара пхе шера кхаца тІа. Хоза а хеташ белгалдаккха лог доаг\Іа, аьлар докладчика, цхьайолча районаша (Гудермесски, Наурски, Шелковской, кхыча) пятилетка шин шера из боарам-кхы а дукхаг\Іа лакхбь хилар. ЮІраиг-дукха нитта дукхаг\Іа хьал а кхеьй, кийч а яй даьттанидра йоала кхыйола продукции а.

Пятилетка хьалхарча шин шера итогаша хьахьокх, республика хьайбай боахаме а нитта белггалара толамаш даьха хилар. Цу юкъа дерриг даьхнида дулх 14 процент, шура— 17, фуаш — 19, тха — 16 процент дукхаг\Іа хинад. Укх тІехьарча шерашка хьайбай боахама продукци деррига тайпаш кийчдара отташ пачхьалкхен планаш кхоачашъ-вай республика. Тоъал дукха дулх, шура, кхыйола продукци ехкай планал совг\Іа.

Укх шера — пятилетка кхоалаг\Іа шера хьалхаг\Іа а аьча цхьайолча итогий ЦІерай йоах докладчика. Ха бола алатай дика вІашт\Іехьлаьхача балхайца чуийца а даьха, хаьнал хьалха, 20 июль хьатІакхоачаш пачхьалкхенга алат (хьамеІаций дукхи дазнаш) доахара план 1 процент кхоачашъвай колхозашеи совхозашеи; планах 86 эзар тонн йокха ялача нетте екхай 114 эзар тонн алата.

План кхоачашъорах дикаг\Іа лоарІалаш планаа совг\Іа пачхьалкхенга алат доккхига Іалашдаьча Наурски, Шелковской, Грозненски, Сунженски, Надтеречни районий боахамаш. Тьалха кхачача алатийи алата-бобови культурайи хьункъам эттара дукхаг\Іа дакхбаьб Сунженски района колхозаша — хІара гектара тІара 23,9 центнер. ХІьата «Победа» яхача колхозе деррига бахьтай хІара гектара тІара дьаккхай 32,4 центнер. Гектара тІара 25,1 центнер гураха дуича кІип дьакт— «Путь к коммунизму» яхача Шелковской районерча колхозо, 27,7 центнер — «Красноармейский» совхозо.

Ялата даьттаншара йоала кхыйола продукци йоаккхача доккха дакъа дахьна вай сийлахьча механизатораша. Докладчика къаьстта белгалдоаккх «Победа» яхача колхозерча новкъоста Белойтанова, «Красная армия» яхача колхозерча нов. Бородайка, Сунженски района «XIX партсъезд» яхача колхозерча нов. Литвиненко дакха къахьегама толамаш. Нитта къахьегама ноталовам дьхай Грозненски района, «Старо-Юртовский» совхозерча нов. Эльмурзаева, «Атагинский» совхозерча нов. Гойтемирова, 1 Мая цІерагІча колхозерча нов. Бакаева, «Горячеисточненский» совхозерча нов. Лопатхина.

Нитта доккхий толамаш даьхаа Наьсарен района «Назрановский» совхозерча нов. Мальсагова, «Экажевский» совхозерча нов. Нтазова, «Плиевский» совхозерча нов. [illegible] хоева, «50 лет Октября» яхача колхозерча нов. [illegible]. Хьакха лаьтарашта юкъе цІерашь хьар Наурски района «Терский» совхозерча нов. Суворова, Ленина цІерагІча колхозерча нов. [illegible], «Красное знамя» яхача колхозерча нов. Остапенко, хІьата кхитта Шаьли района «Шалинский» совхозерча нов. Алиева, «Автуркинский» совхозерча нн. Умархаджиевей Сайдулаьевей, Малгіабека района «Ингушский» совхозерча нн. Чертоевен Дикаевен, Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхозерча нов. Чагаева, «Самашкинский» совхозерча нов. Хачароева.

Дика къахьийгад социалистически къахьегама турпал нов. Кагерманов куьрте лаьттача тракторно - полеводчески бригада механизатораша (Урус - Мартана район), дукхача кхычар.

Кемсий, шекара свеклай, тІьамний, баьцадаарий, картолий дика хьункъам хьаэхебаьб республике. Докладчика цІераш йоах хьокхамаш эттара дакаг\Іа долча боахамий. Собране дакъа лаьцарашта хезар тІеийца социалистически декхараш толаме кхоачашдеш болча хьалха лаьттарий цІераш.

Цхьабакъда, варагІальшаараша вай са теде йиш яц, белгалдоаккх докладчика, керда доккхий декхар ма дий вайна хьалхашка лаьтар: еррига юртбоахама производствора хиларах тарра алат шаогга дукхаг\Іа даккхар. Из декхар кхоачашдара хьалхара шоай бехкаккхам кхета а беш, республика юрта боахама къахьегамхоша доккхаг\Іа дола декхараш тІаьц В. И. Ленин вина дийнахьа дена 100 шу дизара сийна. 1969 шера 510 эзар тоннеи 1970 шера 525 эзар тоннеи алат даккха лерхІ цар. Из бахьан долаш ІалашдергІа деррига алат гулдара цхьа шера илан 99 эзар тонн тІехкхоачашъелга.

Уж доккхий социалистически декхараш толаме кхоачашдара оппаг\Іьяханза аргьаьц кертера резервай, эттара хьалан, лаккхье еза лаьтта лелаедара культура. Вайна кІеанта йоазан, белгалдоаккх докладчика, лаьттан - климатически хьалаш ихьатарра доллашехьа а, колхозашеи совхозашеи тайп-тайнара хьокхамаш кхедеш йоль моттиган. Укх шера № 3 йолча сокий - бьаьцаларий совхозе хІара гектара тІара 25,3 центнер ка болча алатий гульий, хІьата «Атагинский» совхозе — 6,1 центнер кІезигаг\Іа. Діаладачча шера опытни юртбоахама станце хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 23,9 центнер яьккхай, хІьата лоаллахь уллача Урус - Мартана района «Горец» яхача совхозе 19,2 центнер мара яьккхаш. Цуи маІан да агротехникан лаьтта лелаедара культураи боарамаш тайп - тайнара хилар. Тешшаме лакха хьункъам кхебара колхозаши совхозаши сихаг\Іа Іилман ларда тІа вІаштІехьлакхача даьтта лелара система тІа яхаиа аргьаь, севооборотан юкъехьнаг а кхеерзаянй а аргьаш. Машар кхиа негаргІой, колхозашкеи совхозашкеи юкъехоалаьча 273 молеской, кормовой специализированни севооборотах 47 мара юкъараьа ца йилараца? ХІьа хьаьндеш йоль культураш тІалиннача лаьттай тІа юртбоахама культурат, къаьстта а алатаи дІавоэ дукха а дукхаг\Іа хулийтарга 1969-чей, 1970-чей шерашка чудахьаш дола алати кхыйола культураш.

Республикерча сортай тохкача участкаша боьча балда дукхача шерий опыто тешал ду, агротехника боарам лакхбара чотах хІара шера кхы тІа а кукха алати кхыйола продукция яха йиш хилара, къаьстта а хий дехкача лаьтташ тІара. Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозе сортай тохкача участка тІа хий а дехкаш діалийначча алата хІара гектара тІара 40,3 центнер яьккхар, хІьата колхозаш кхоакара — гектара тІара 24,9 центнер.

Юртбоахама культураш кхеара агротехника боарам лакхбар дукха доаттабу къовсам партийни, советски, юртбоахама органаша чІоаг\Іа уйла тІайоахийташ хила беза.

Деррига алатйи кхача культурайи хьункъам діахо лакхбара а уж дукхаг\Іа чулра а йоал цІаккха кхоачалургІоана резерв а діадоча материала дикал лакхьяр. Укх тІехьарча шин шера республике чІоаг\Іа уйла тІайохийт фу дикаг\Іа хилийтара. Масала, укх шера чуийна культураш діаюча хана тессача фух 79 процент цхьоалаг\Іеи шоллаг\Іеи классаг\Іа дар. 1969 шера чударгдолча гураха дуича алатий фу эшачох 95 процент цхьоалаг\Іеи шоллаг\Іеи классаша яхача тайпара да. Докладчика цІераш йоах фуна къаьстта чІоаг\Іа йоахо еш долча боахамий — Сунженски района «Победа» яхача колхоза, Урус - Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза, Шелковской района «Коминтерн», «Червленский» яхача колхозий. Нига гураха дуча кІиней мукхен деррига фу цхьоалаг\Іча классага дІакхоачадаьд.

Халахете а, гІулакхаш нитта масанахьа а лаьтац. Хьалхаг\Іа а мо мара діадуш дола фу дикаг\Іа хийтара хала гаргдоаш дац Наьсарен. Советски районашка.

Докладчика белгалдоаккх, хьункъам лакхбара минеральни моттигерен удобренеш дукхаг\Іеи нийсаг\Іеи тессар бокккхача лоархІаме хилар.

Деррига юртбоахама доль алат дукхаг\Іа даккхара тоъал дукха торопаш а діадуча лаьттай структура діахо эргаьдьиха тоалра чотах а. Цхьабакъда, цхьайолча колхозий совхозий кулгалхой, баьцаш дукхаг\Іа [illegible] а юкъ алата культураш, белгале аьлача, хьажІна кІезигаг\Іа дІае баьнаб. Илатийна лаьрхІа діаюш хинна хьажкІаш 1965 шерагара 1968 шерага кхаьчалца йолча хана республикера колхозашеи совхозашеи 28 эзар гектарага кхачаш кІезигбеннай. Эттара дукхаг\Іа кІезигбьай уж Ачхой-Мартана, Наьсарен, Урус-Мартана, Шаьли районашка, хІьата цу йоазон хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 40—50 центнер алата яла ма езий. КІезига діахьежа хий дехкача лаьтташка.

Кхы кІезигаг\Іача лоархІаме доаца декхараш лаьтт республика юрта боахама къахьегамхоштта хьалхашка а—діахо баьцадаараш, сом, комсаш дукхаг\Іа яхара гІулакха. Эттара хьалха цІенхашта уйла тІалахийтанза аргьаьц хІара гектара тІа ма могга дукхаг\Іа хьункъам бакхара, чудоха алат моттоаттанара, баьцадаараш дукхаг\Іа кийчдара декхараш, комсий бешамашта деш дола гІулакх тоадара а пятилетка чакхйолача хана уж наийлха хургІоадаш цийсъяра а, комсий бешамашта хий дилара йолча торопеш ма могга дукхаг\Іа пайда эцара.

Лаьтта лелаедара культура аье елаш хилара діадех лаьтташ, къаьстта а оахаш дараш, меттахьа лоаттаделга бехктокхаме ца хеташ хилариа лаьрхІа къовсам лоаттабелга. Докладчика белгалдоаккх, республикерча цхьайолча колхозашеи совхозашеи, энаш доанаиехьа а, наькъаш а дехкаш, оаха лаьтташ доадеш хилар; пайда ца энаш дукха лаьтташ дада наькъий йистошка, цу тІа а, наькъашта аьтта а аьрда а саг\Іоарахьа хьу санна хьаьъатта латт йоархІаш.

Цунна дувзаденна партийни, советски, юртбоахама органаша ховдамболлаш дола гІулакхаш чаккхдахача дарешка уж деррига кхоачамбоахараш діалдара, эрозена дукхаларен лаьттан беркат ца дойта лаьрхІа кхыделей балхаш чакхдахара; лаьттан хІара гектарах бизла пайда эцара а цул ларда тІа лаьттанара йоала ерригга продукци діахо алсамйоаккхилга Іалашдара а.

Цул тІехьаг\Іа докладчика йолча бесса йоаих хьайбай продукташ дукхаг\Іа яхарен кийтъарен дахьъе укх шера юххьанца ахь итогаш. Пачхьалкхенга дулх, шура, фуаш доккхара кІе бетта план 104 процент кхоачашъяь республико. Тха доккхара шера план хІаьале а кхоачашъяь, кхоачашдахьа шера социалистически декхараш а.

Наурски, Сунженски, Шелковской, Гудермеса, Шаьла, Ножай-Юрта, Грозненски, кхыча районий хьайбаш леладерий толамаш белгал а доахаш, колхозашкеи совхозашкеи хьалха латтача сий долаш барий цІераш а йоахаш, докладчика белгалдоаккх, юкъара хьайбай боахам дег\Іабоалабеча дахьа уж толамеш фермий болхлоша шоай са ца кхедеш къахьегараи партийно-организационни а массово-политически а балха боарам лакхбарахи хьахиннар хилар.

Цхьабакъда, кхьнна лоттарий дикаьа балха дукхача масаланий еррагача республико хьайбай продукташ кийтъяра планаш кхоачашъяроа хьахьокхаш хьайбай боахам дег\Іабоалабара дахьъе вай деррига гІулаккаш къахьегаа ца хилар. Кхыча бесса, хьайбай боахамера гІулакхаш тІахьа вай цІенхашта шаргадаоалаш вайна дег\Іабоалам бешн да. ТІехьаьаса районашка боахамаш бахьан долаш ма хий республике укх тІехьарча кІе бетта соахкарчул кІезигаг\Іа дулх, фуаш, тха даьккхаш пачхьалкхенга декхаш хилар.

Цхьайолча районий, колхозий, совхозий кулгалхоша пайда ца эц КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума решенеша енниача торокех. Продукташ кийтъяра дахьъе массехк шера лаьрхІа чІоаг\Іаь планаш гучахьа йолашехьа а, цхьабола кулгалхой хІана а цхьакха перспектива йоацаш болх беш ба, цар йоакхо ца діахорча шераш тешшаме планаш кхоачашъяра хилалза аргьацаш йола резерваш вІаштІехьлакхара, доалан деба ца дарал совг\Іа, кхы тІа а кІезигу.

Продукт лун долча доахама деррига тайпаш укх тІехьарча хана кІезигдарах доклада тІа нра критика йир Наьсарен района совхозий кулгалхошта, Советски Шелковской районий колхозий кулгалхошта.

Юрта боахама Министерства кхыча ведомствашеи оттальй колхозашкеи совхозашкеи дулх дукхаг\Іа доаккхийтаргдола мероприятеш. Уж тайна хьада мероприятеш хІара районе, колхозе, совхозе оттадергІоада гІулакх тешшаме вІаштІехьдаккха деза. ХІара денна лоаттабеча тІахьожжа кІаллаха деза уж мероприятеш кхоачашъелга.

Къаьстта уйла тІалхийта еза хьайбай боахамерча племенной гІулакха, доахайа продуктивность лакхъяра.

Республика боахамашка Іулаш тоадара гІулакха доккха дакъа лаца декхаш а племенной совхозаш — «Горячеисточненский», «Ермоловский», «Шелковской». Цхьабакъда, бахьлаша дарган, цу декхарах племенной совхозаш хІана а кхоачашъ ца хилар. Племенной совхозий балха хІара гІулакхаш дуьнейн къаьстадаш, цу боахамаша чІоаг\Іа материальни база хьаара де деза лаиза, укх шерара Іа доакха доахана ийце яра дакъе варна оттота ма вовкъостьа лаьна аргьан республика юрта боахама министерство, КПСС Шелковской Грозненски райкомаш, районин юрта боахама производственни управлени.

Нитта терро дукхаг\Іа е еза племенной балхах юртбоахама хьайбанта искусственни осеменени ярай йолча пачхьалкхен станце балха.

Докладчика ма йирра дуьйцу общественни хьайбанта доавараш кхедара кийчдарен декхараш, белгалдоаккх доакъарий база вІашаг\Іоллара дахьъе Шелковской, Сунженски, кхыча районий боахамашка боли дика ба хилар, чІоаг\Іа критике а доакъарий база ца хилар бахьан долаш хьа ца йоаккхаш дукха продукци ясица хоацшехьа а, из вІашаг\Іоллара доцт вІалла теркал ца деш болча Наьсарен, Ачхой-Мартана, Шаьла, кхыча районий боахамий кулгалхошта.

КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленумо ахь решенеш бахьан долаш вІаштІехьдаьха дика экономически хьалаш доллашехьа а, хьалхаг\Іа санна доккхий зенаш а деш, хІаиа а юрта боахама продукци йоаккхаш я дукха колхозашеи совхозашеи. Юрта боахама продукташ яхарга діабода мах дукхача колхозашка планехь чуя лакхаг\Іа дилараш совг\Іа, къаьстта пачхьалкхенга уж йоакхача махьех а дукха лакхаг\Іа ба. Цхьабакъда, доккхий зенаш хулийтаи болча боахамий кулгалхошеи специалисташеи зенаш хилара бахьанаш боккьонца къовстадац, де доаг\Іаш дар дац продукташ яхарга діабода мах лоабара.

Парте решенешца хьалхе а лелаеш, укх тІехьарча шерашка республике белгталара болх баьб юрта боахама специализаци яра, хІьата из юртбоахама доалъой рентабельность лакха хилара эша хоадам боллаш дола хьал а да, цо новкъостал ду механизацеи біарччача комплекса ларда тІа производствана интенсификаци яра, боахама расчет лелара, къахьегаш Іалмаи ларда тІа вІаштІехьбаккхара.

Цунца цхьана юртбоахама производство вІаштІехьяккхара денашца цІенхашта кхоачамбоацараш да.

ХІана къаьстта уйла тІахийтанза аргьаш, аьлар докладчика, хьайбаш лелаеча фермашта механизаци яра, общественни хьайбаш леладе механизаторий кадраш кийчъяра, юртбоахама объекташ хьалъяра проекташ уттъечарен хьалъечарен кхоачамбоахараш діадахара дешашта. Доала хІама де декхарийла да вай юрта тІерсам хьалдара гІулакх цертІадаккхарен юртарча къахьегамхошта эша культурно-бытовой хьалаш тоадарен хьахьехьарча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советан Союзо партийни, советски, юртбоахама органашта хьалхаша отталаьча декхарен лоархІалара.

Юрта боахама къахьегамхой творчески хьинар В. И. Ленин вина дийнахьа дена біаь шу дизара тІанийца декхараш кхоачашдара тІадоралдергдола чІоаг\Іа средство я социалистически ахь. Ленински юбилейна кийчеча хана социалистически ахь дендола кулгал тоадара денаш юртарча партийни, профсоюзий, комсомольски организацей териама юкъметтиге латташ хила деза.

ХІана промышленноста предприятей, транспорта, гІишлоний, колхозий, совхозий дукхача коллективий инициативаг\Іа шера социалистически ахь яржаш лаьтт сийлахь-даккхача денна дахи доаг\Іача тайпара накъалахар духьа, халкъа боахам дег\Іабоалабара пхе шера план толаме кхоачашъяр духьа.

Ленински къахьегама вахте эттаб вай республика къахьегамхой. Юкъа цу, сийлахьа ленински юбилей КПСС Програмио, парте XXIII-ча съезда решенеша белгалъаь коммунистически общество хьалъяра планаш кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме керда ноталоваш яхарца цар ехьерг хиларах.

* * *

Кренешка эттара хьалха къамаьл дир В. П. Пожидаева — КПСС Наурски райкома секретаро. Цо дийцар лаьтташ леладерийи хьайбаш леладерий къахьегама энтузиазмах, цар ленински вахта дІа яхьта хьу. Воахамашка керда толамаш дахар, баьчча юбилейна баха боаг\Іача тайпара накъабахар духьа учете ац юртбоахама производства ерриге резерваш.

Цу дезача ден сийна лоржача яхьах доккха беркат доаь. Наурцаша толаме кхоачашъяй алати шурен даккхарен кийчдарен заданеш.

— Пачхьалкхенга дулх доккхара шера план, — аьлар нов. Пожидаева, — 7-г\Іа ноябрь хьатІаоттательа кхоачашъергья. Тха колхозашкеи совхозашкеи хІана традици а хина діаттад Октябра деза деноа хьатІакхоачача хана ерриге планаш кхоачал хьалха кхоачашъяра хьаьлехьа рапорташ телга.

Тьаьне лел консий бешамашкара болх. Комсаш планаг\Іа лаьрхІа хинначул дукха а дукхаг\Іа гулъьй хІайале а. Дить-пхе дийнахь еррига комсаш чуийца аха гІерт боахамаш.

Нов. Пожидаева дийцар колхозийи совхозийи партийни организацеша беча кхотама балхах, тьалхле лелахра дакъа коммунисташка, социалистически ахь юхь йоаверашка хиларах. Из къаьста хьахьокхаш д баьчча цІи лелаю юртбоахама артель. Цхьа бахьан доалаш дап Ленина цІерагІча колхозе производства хьалха латтараш дукха хилар. [illegible] хьункъам кхебаьб нов. Рустамова бригадо — 843 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 30 центнер кІа. ХІанай шоай балха тІа ца баша-дола толамаш а дахьал [illegible] нов. [illegible], ца Іуно нов. Лазарева!

ХІана боахамашка гураха дул [illegible] хІадийне довлаш а зібь аьха болбаш а латт, хьайбаш лелаедараша хьа а херда, кхаба чуттаду 800 сов\Іа бежан а ши эзар гергга хьакха а. Кхашкен фермашкен тІа-тІа шераг\Іа аржаш лаьтт В. И. Ленин вина дийнахь дена 100 шу дизара сийна тІанийца декхараш кхоачашдар духьа лелаю ахь.

КПСС ЦК мартовски Пленум хиначул тІехьаг\Іа лоамашкара тІехьаьсача колхозашка дийначча хувнамех лаьца хоам бир ше къамаьл деш Ш. Б. Бацаргова — Ножай-Юрта районин юрта боахама производственни управлени начальникаша. Цо йоалла дуьйцу [illegible] хамий экономика дег\Іа йолча ух хьахьокхаш йола цифраш. Колхозашка къаьстта уйла тІахийтий лоамал хьайбаш йоккха, [illegible] дохад лул йолча культураша — шерагарга шерара хьункъам лакхдуш долча тьалхкийнеш йоарий берцан. Нагаьча саина 1965 шера районе 52 гектара тІа мара тьамка діадийна хинналене, хІана дул кхаш 504 гектарага кхоачаден шердаьд, из лаьтта дикха дукхаг\Іа да шланаг\Іа лаьрхІа хинначул. Дукха лаьтта діалохе йоарий берцан а. Цу культурано совхза района колхозашта екна доход 563 эзар сом хилар.

Хьайбаш лелаедерша доалан дебе а дь, хІана пачхьалкхенна діател соахкарчул дукхаг\Іа дулх. Из вІаштІехьдаьннад колхозашка доакъарий база чІоаг\Іа бехабалар бахьан долаш. Цхьабакъда, хІинзала даьхараш хьалхара гІанаи мара дац. ТІаг\Іертта болх бе безарг\Іа еррига фермаш рентабельни хилийтара. Діахо машар хияза йиш яц хьайбай боахам хІана а тІахьа эс доахаш лелабарца.

— Тха хІана а лоха я, — йоах діахо оратора, — лаьтта лелаедарен хьайбаш лелаедарен культура. Воахамашка уйла кІезига тІайоахийт сошей бешамаш, гІоиа дола доакъош дег\Іакхуллара, моттигерча ресурсех пайда эцара. ХІана деррига хьалаш долаш да лоамни-колхозий экономика лайра, царех рентабельни боахамаш дара.

Дукхаза а хаамаш хьалхашка утт колхозхошта, хІьата уж эшаар нарна новкъостал даиза а дарадаш. ХІана тхьамка чуийна бахлаш латт уж. Діадала мара ца дезаш кийча да из хІо біаь тони совг\Іа, цхьабакъда, нрисиш пункташка дукхалелаш утт.

— Гудермесски Ножай-Юртоски тхьамка діачуййохдеча пункташна сихха порядок оттаяйза аргьаш, — белгалдаьккхар оратора. — Нз ца дой тха колхозашта доккхий зенаш кила тарло. Хоттама хьалаш хІара денна тІаьхш доаг\Іа лоамашка, тхьамка чуийца деккхарш хьоварш мело е йиш яц.

Трибуна тІа — Э. Х. Эвгешаева, «Новогорский» яхача совхозан лелаеча Надтеречни совхоза бригадир:

— Тхй боахама къахьегамхоша, ленински вахте а этта, толаме кхоачашду пятилетка кхоалаг\Іа шера декхараш. Планаг\Іа лаьрхІа хиннайчух дикха дукхаг\Іа алат Даьхей ембарцаш тоссал кхаш леладераша. Гураха дул алатан дикаг\Іа йолча агротехнически ханашка, цхьоалаг\Іа классах фу а тоссаш дІадийнад цар. Цу тайпара тешаме лард еллай 1969 шера лакха хьункъам кхебара.

Геттара дика къахьет совхоза моасаш леладераша: планаг\Іа 2320 тони діаяла езача метте, цар пачхьалкхенна діаеннай 3700 тони комсий.

Нов. Эвгешаева дийцар укх доакашке не кулгалдеча бригада хьахьегамхоша болх мишта бу.

— Тхоай план 190 процент кхоачашъяй оаха. ХІана комсий бешамашка гуйрарда балхаш деш, тІадоаг\Іача шера хьункъам йоалхо еш да тхо. Новкъостий цІераг\Іа шоашта дош дала пурам ца сона, — йоаст хьаар из партийно-боахама актива собране дакъа лоацарашка, — баьчча вина дийнахьа дена 100 шу дизара сийна оаха тІанийца декхараш толаме кхоачашдергдолах.

Сунженски районин юртбоахама производственни управлени начальника М. М. Хачатканова эттара хьалха дийцар юртбоахама производства деррига доакъош діахо дег\Іакхуллара лард йола алат дукхаг\Іа даккхара да шаш.

Колхозии Сунжа къахьегамхоша тІаг\Іертта лакха лаьтта лелаеча культура. Цхьа бахьан доалаш цар укх шера ка болча алатий хьункъам республике эттара дукхаг\Іа лакхбаь хилар. Районо толаме кхоачашъяй пачхьалкхенна план-заказ, тоъал дукха яха дехкад планал совг\Іа.

Къаьстта [illegible] социалистически Къахьегама Турпала Н. И. Емельянова бригадаш «Победа» яхача колхоза къахьегамхоша дакъа толамаш. Цу боахамо хІаиале а кхоачашъяй пачхьалкхенга алат доккхара пхе шера план.

Доахана продуктивность тоъал лакхъяь, хьайбай продукци лаккарен кийчъярен боарам айбаьб фермий къахьегамхоша.

Сунженцаша йисай хІана а найда эшаиа йола резерваш, шоай хІана йоли тороаш лаьрхІа, хьалатта тІанийна хинна декхараш кийна а хийна, укх гарггарча шерашка кхы а лакхаг\Іа дола декхараш белгалдаь.

— ХІана тха деррига наиаш тІадердаде лаьтташ декхараш біарччача районо меттеа, хІара боахамо, хІара [illegible] — Тарлун мел [illegible] нитта [illegible] тоаш [illegible].

[illegible] Гудермесски района «Советская Россия» [illegible] экономика шерагарг шерара чІоаг\Іа, производство деррига доакъой рентабельность [illegible] хьаьнай мел йоккхий заланеш знае езаш хул.

Оратора критически замечанеш бир специалистий лакха квалификаци йолча кадраша боахамаш чІоаг\Іадара кІезига йоахо еш болча юрта боахама министерства болхлошта.

— Тхона тоъаш агрономашка зоотехникашка. Цхьабакъда, тхо долча колхозе хьежабу кхыча моттигашка хахла качара баьина нах. ХІана хьалха яхача бахьанашца кхедергдоаш специализаци еш да тхо. Города мехкабоахама ца даиза, болий колхоз, чІоаг\Іа лоархІаме да. ВІаштІехьхай бахьанашка дахьдергаша белгалдаь, цхьабакъда, [illegible] специалист воаш лахь Министерства новкъоста дийцар бахь. Цхьабакъда, бахьанашка лелаедеш цхьан тІа йоахо ю, хІаитта, тоаллен леладер-прицан. ХІьата из нислухье-и тхьамка ихе мича ду.

Республика хьайбаш лелаедерша кхоачашдар дезача лоархІаменГача декхарех вай, — из да дулх дукхаг\Іа дахкара кийчдара. Цу хьахьехьа дийцар ше къамаьл деш С. А. Алботаеваш — «Алханчуртский» отгоночни совхоза мерттерча зоотехника. Дукха лаьрхІача фух доза доахан леладерен толарен специализаци еш боахам. ТІаг\Іертта къахьег хьайбаш лелаедераша, цхьаьнара толамаш даьхад цар шоай балхаш тІа.

Совхозе доалан лелаедерша фермаш кийчъяй, дукха лаьрхІа хьайбаш дебалара бугІаш ийцай. Укх шере а бахьаьб 400 етт, хІьата кхы а хургдолаш 500 гаргга Іаса а да.

— ЦІенхашта беха боахам оахь искусственни осеменени еча республикански станце бохьлоех, — аьлар оратора. — Новкъостал геттара ясалх ду цар тха балха, настаста кхаьча доаш дул тха къабаседа - ХІаронахьарча специализацигинга.

Діахо нов. Алботаева дийцар хьайбай боахам дег\Іабоалабара ларл йола доакъарий база чІоаг\Іъйра къахьоье. Совхозе хІаинза а беггалара болх чакхбаьккхаб оахача лаьттаех а хІьата нитта доаман дег\Іенех а найдо эшайтаргга эцара чотах доакъараш дукхаг\Іа дахара.

Пятилетка заданеш хапол хьалха кхоачашъяра тІадерзаьа доккхий декхараш тІанийца Шелковской района кхаинарчен фермашкарчен къахьегамхоша. Мишта кхоачашду уж?

— Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара ходамболлаш хургаь 1969 шу, — аьлар Шелковской района юрта боахама производственни управлени начальника Г. Г. Самарова. — ХьатІадоаг\Іача шера хьункъам лакхбелга Іалашдар духье хІана чор из ду дикаг\Іа лаккхача тІерг тхо гураха дул алатан діадуьта. Цхьоалаг\Іча классах дезаг\Іа дол оаха діаду фу. Лаьтан діаде лаьрхІача кхаккха тІоадал чуйолийтай хий дийкхад. ХІьата а хІана укх сахьата бола сацийташ ба хий дехкараш. 4000 гектара тІа діадийна гураха дул алатан хьаькхача кхоаша дийнад — лаьтта тайсаі фосфорни азотни, органически удобренеш. Цу долача хІаинна тхога йиш хулийтаргда алат дукхаг\Іа даккха.

Дукха гІулакхаш да боахамашка Іа доакха доахана кийчо эрца дузадена. Еррига торопах пайда ба оаха тор ца лу дукхаг\Іа йолх силосн кийчъяр, хьайбай помешенешта сихаг\Іа ремонт яр а херда йараш хьалъяр а духьа.

Оратора белгалдаьккхар тІалийа декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме эттара хьанаерга\Іча тайпара лакха лоацаш болх хьалха хаттараш. Района дозаран галика врахка лоацаш да цІи хеача ма лелаедеш. Социалистически Къахьегама Турпала Эсмурзамбетов Наурдена хараг\Іальника хІамаш. Дикахетар деш да цІенхашта брина цул «соперникаш» хьахина хилар. Бахха-дика толамаш даьхад укх шера комсомольца Вазурхаен Мошадо. Цо кулгадеш йолча ма лелаеча бригадо юкъера лаьрхІача хІара устагІанна тІара 8,7 килограмм толамаг\Іа долча тха шаьхадай. Дикаг\Іа болча ма Іунта юкъе дукха ба къонабараш. Баха боаг\Іача тайпара накъабоах уж Ленински юбилее 50 шу дизара.

Ший къамаьл КПСС ЦК майски Пленума решенеш кхоачашъяра дешанта хеташ Д. И. Хаматкаиов — республика мелиоранеи хий боахамеи министра заместителя.

Хий дехкача лаьттанна тешшаме лакха хьункъам кхебар — социалистически декхараш толаме кхоачашдара лоархІамегІа йола резерв. Халахете а тІехьарча шерий итогаша хьахьокх, хий дехкача кхоакара хІана культурай хьункъам геттара кІезига лакхлуш хилар. Іалавалье дукха дукха йоахо цІайоахийт пачхьалкхенга мелиоративни балхашка, нуцах доаг\Іар — хІьата лакхбелга — духа діадеза болхе йолаш а ц из.

— Ер шу, — белгалдаьккхар нов. Хаматханова, — лаьтта лелаедерашта лаьтту боахаш найбсуш ца лаьттанна тоъал тІоала ца хилар бахьан доаш. Цухуха хотлора, хІаиз эттача хьалашка боахамий гухиалхоша а аргоновщка а хий дула колхозахьа сихдар чІоаг\Іа йоахо а ерг ма йиш, зондамбоалаш дола гІулакхаш чакх а доахарг ма дий айна. Мел тхьаш йолаш ма хоте а цхьаболчо колхозашкеи совхозашкеи цул кІезига сагото е. Геттара шоргга мел гураха хьакха алатанта лаьтташ тІаьна чуйгІайна хий дехкара болх. Масала, «Грозное объединене боахамашка планаг\Іа 638 гектара тІа мачаи коч [illegible] 300 гектара тІа мара [illegible].

Хий дехкача лаьттанна хьункъам лакха хулга из дукха декхарах тІа ца тхина ма Іен, дака декхарах тайна а да Дукъхаче боахамашка, хаденте а, из деззу, деш телхаш хий дехкара халаши боарамашка.

Трибуна тІа — М. А. Рыбаков, Сунженски района Кирова цІерагІча колхоза [illegible] РСФСР Лакхехьарча Совета депутат.

— ХІара діадолча деш, — аьлар цо, — вай гарга кхоачаду сийлахь-дола дийнача денна — Владимир Ильич Ленин вина дийнахьа дена 100 шу дизара. Из къахьегаш йолча шурийтоварни фермера коллектив, бергара тха колхозой цу юбилейна баха боаг\Іача тайпара накъабаха кийчлуш ба. Цо дийцар тІанийна декхараш кхоачашдеиа шоай колхоза [illegible]. Сиха даьй фермаш механизаци [illegible] балхаш. Кхо корпус хІаинзе а доахан электрически [illegible] деттаргя. [illegible] кхар отталаьд: [illegible] электромеханически аппаратан болх [illegible].

Тешшаме толамаш да нов. Рыбакова: [illegible] хІара іеттагара шерара лаьрхІача 3246 килограмм шура яьккхад. Цхьабакъда [illegible] кхоачаш ба Іеш ял цо.

— Пятилетка кхоалаг\Іа шера тІалийна декхар 7 ноябре, Сийлахьбоккхача Октябра 51 шу дуза ма тІаккхоачаш кхоачашдергда оа, — хьаккхайтадар цо. — Тха бергара доарамаш ленински къахьегама вахте лаьт. Из тха лелаеш йолча Пожидаевеке а кхоачашъяй шера плана.

Колхоза правлене, ферма кулгалхоша чІоаг\Іа уйла тІайоахийт тха къахьегама лаьттача баккхара, нуи езарле маккхара. Фермана гонахьа хьалб лоамача доахара дика нисдебер. Деттача доахана Іулам біарччача шера чуседдань кхоабергдолаш діаеттадаьд. Цу долчача хІаиаша тешаш лу деттача доахана продуктивность діахо лакхлургхоалера.

ХІана керттердар — тар мо ду дикаг\Іа доахана Іа доаккхийта вІаштІехьдаккхар а чаккдаккхар а. ХІаинзе а ферме тІахзай 620 тони аьна, геттара дукха бежана-дика тІа лаьттах елкай 6 эзар тонн силоса. Ноябрь бетта юкхье хьалхь яй езаш я доакъара кухни. Цига кийтбеш бола біайха муж механически чуурегба корнисашка. Водопровода, транспортерий новкъосталда оразкхуь кхе.

Йоана ма гарга, хийна регадхаш негарделаш да хьалхаг\Іа тІанийна хинна декхарш. Укх шера юкъера лаьрхІача хІара Іаттагара 4300 килограмм кІезигаг\Іа йоахам айса шура яккхар дог доаг\Іаш а со. Сайн шера план Ильич вина дийнахьа дена 100 шу дузош кхоачашъе дош ду аз.

Республика Министрий Совета председателя хьалхарча заместителя А. М. Саносерова ше къамаьл деш дийцар хІана а кхоачашдаша дисача лаьтта лелаедара хьайбаш лелаедарен, алат сихха дукхаг\Іа даккхара дахьъе деррига интенсификаци яра [illegible].

Дукхача боахамашка хІана а найда ца ео лаьттах, гІолаг\Іча тайпара телхах агротехника, хІьата из балхан долаш хьункъам лоха хул, пачхьалкхенга кІезига доах алат, доахана фу Іалашбан.

ХІана кхоалаг\Іа шу да «Победа» яхача Сунженски колхозе юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 30—32 центнер алат доаха. Хоша ма дарра, цул лаьттан дикаьла дилалча юкъера лоархІаш да. Нагахьа санна республика деррига боахамашка нитта хьункъам кхебара, деррига доаккхаш дола алат 700 эзар тонна кхоачаш дукхаг\Іа хилийта йиш яр. Цу масало хьахьокх, вай республике мел йоккхий резерваш я.

Эттара дикаг\Іа лаьттан да Урус-Мартана района боахамий. Цхьабакъда, «Красноармейский» совхозагара дІаийнакхьа, цар кхебу хьункъам лоха хул. Нагахьа санна районе 1961 шера хІара гектара тІара 23,2 центнер алат гулдаьбаш: укх тІехьарча [illegible] шера хьункъам 21 центнерах ламхбаьннаб. ТІехьаьс кхыйола районаш а.

Бахьан — агротехника телхар. Мел дуйна негарен лаьтта [illegible] хьоаш дола культураш, лаьттана а хаара хьесапе обработка ярах, фух?

Алата балансана юкъе йоккха моттиг дІалоаца хьажкІашка, цхьабакъда, уж ІІалоаш дола лаьтташ хІара шера кІезигал, хІьата хьункъам лохлу.

ІІахо нов. Саносерова дийцар доакъар дукхаг\Іа лахара йолча, хІана а пайда эшаза йисача резервех. Колхозашкеи совхозашкеи доакъарий культураши діаю лаьттан шерара тІа лоалла торо йисаш, цах ца мара бан — лаьттах интенсивнаг\Іа пайда эцар, хьадаршкина лаха кулгалхой хьургат деш діакхийтар. Хьалха тел Сунженски района колхозашка, [illegible] дикаг\Іа [illegible] йола лоархІаме резерв а чуседдаш доахан кхебар. Нитта боахамаша доакъашке да къа лаьрхІа бобово-злаков смесан хІаир.

Дулх дикна дукхаг\Іа доахха лелаш а республика, хІьата а дукхача боахамашка, белгалдаьккхар оратора, сокидера кІезигаллойтах долаш мо тІарра беабалхамаш. Из нитта доллашехьа а хІана а дукха лаьрхІа ІІачултеш декхарш, долча долгаме неделаш рапортал долча доахан дег\Іа. Пунша болача хила негаргба.

* * *

Партийно - боахама актива собрани хьахьа хьакхараша массаза ерриге а къовсам къахьабало вай республике юрта боахама белгалдаьн В. И. Ленин вина дийнахьа дена 100 шу дизара сийна тІанийна социалистически декхараш. Вежарашка йолча республикашка — Дагестана, Къабардо-Балкхарой, Черкас-Балкхарой, Украински ССР Херсонски области—къахьегамхошка шоай дачийн хьахьа юрт боахам айбара деррига моттига кийчъаьнарг къахьа тхалха кхоачашдерг дукха лелаш яха діахо хьайба [illegible] Іалашхьон.

ВЛКСМ-а 50 ШУ ДИЗАРА СИЙНА

«Юхедиса-50 ди ударни хилла́йта» аьлла хьоьхча крекингистана республика берригача кагирхошна даь кхайкарел хьал а лаьцца шоай дош сийлен-ца кхочашду Грозненски мехкдаьтта чакхдоакхача завода комсомольцашеи кагирхошеи.

Заводе хьалхле лелаеча комсомольцашта юкъе ва ший денна норма дийн тӀехкхоачашъеш хьавоагӀа № 5-6 йолча установка слесарь комсомолец Зарубин Виктор.

Шийх болх лерттӀа лелабарал совгӀа кест-кеста шийх новкъосташта оершагӀвоагӀа Виктор.

Сурта тӀа: слесарь комсомолец Зарубин Виктор.

В. Дэясиа сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛ

Ленински комсомла 50 шу дузача дезача шӀейна дикача къахьегама толамашца накъайоагӀа Новогрозненски мехкдаьтта чакхшахача завода дукхача цехийи установкайи коллективаш. Ленински къахьегама вахте эттача цехашта юкъе хьалха латтиш я Румянцев Петр Иванович керте ваттача кхоалагӀча цеха коллектив. ЯхьлагӀча октябре денз тӀабоагӀача бетта чотах хьа а хьегаш, планал совгӀа арахийца мехкдаьтта продукци эзараш тоннаш я. Цул дукха тӀехьайисаш Пугачев Иван Васильевича кулгалдеча шоллагӀча цеха коллектив а. 13-ча октябре кхоачашъяй цо итт бетта план. Цу шии цехе къаьстта дика къахьег в. н. Чурсунов, Колесников, Волинков хьийбараш керте латтача технологически установкай коллективаша.

Завода коллектива 21—22-ча октябре кхоачашъе дерг Ӏ итт бет[illegible]

Л. БАГРИНЦЕВА,
тха штата йоаца корр.

ТАХАНАРЧУЛ ДИКАГӀА—КХОАНА

Из девиз лардо а лаьца Ленински комсомола 50 шу дизара сийдаьхьча юбилейна накъаболх шиейно - производственни объ[illegible] комсомольцаши кагирхойи.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна комсомола юбилей хьатӀакхача юхедиса 50 ди ударни хиллийта аьнна крекингисташа республика беррингача кагирхошка даь кхайкарал хьаллаьцар объединене ерригача цехашка, сменашка. Кагирхошта юкъе социалистически ахь дӀайолаелар. Юбилейни шера шоашта хьарагӀдьниначуйна итогаш яьй кагирхоша. Уж дегаш гӀадлугаш я. Дукха тӀехкхоачашъяьд кагирхоша юбилейни шера тӀаийца хинна социалистическа декхараш, вегӀадаьхкал комсомольски организаце мугӀараш. ХӀана виъ бӀаь гаргга комсомолец ва комсомольски организаце. Укх шера къаьстта дика къахьегарца, общественни балха юкъе хьинаре дакъа лаьацца, ший идейно-политически ихетам ккхбарна белгалъеьннача итт комсомольца парте кандидаталла ваха рекомендацеш еннай.

Ӏалаьмата дика да укх деношка ленински къахьегама вахте эттача комсомольцашта карагӀдувла гӀулакхаш. Дегара дента дукхагӀа хулаш латт шоай ден нормаш 110—115 процент кхоачашъю комсомольцаши кагирхойи. Къаьстта дика къахьегарка белгалбаьнкаб № 1 йолча фабрика-филиала, № 5 йолча цеха комсомольцаш. Социалистически ахьехьалхара моттиг яьккхача коллективашта де аьнна памятни вымпелаш хьожаьй ВЛКСМ комитето.

Комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе шерра ахь ярждай «Профессех дикагӀвола мастер—дешо кулгашъ яха цӀи яккхара. Из цӀи лелае бокъо яьккха боллаш латт производстве массайолча показателех хьалхле лелаю комсомолкаш Суворова, Дубровская, Никольская, Попович, Быхадорова иштта кхыбараш.

Кагирхоша еннача 12 рационализаторски предложене производствана 4136 сом пайда баьб, хӀаьта кхоьлча материалах 4116 сома кийча изделии арахийцай.

Дика къахьегарах совгӀа комсомольцашеи кагирхоштеи хьинаре дакъа лоац къахьегама воскресникашка. Юбилей дезле дисача 50 дийнаь хӀара комсомольцо итт сахьата воскресникашка болх бе декхараш тӀаийцаьар. Цу хьакъехьа хӀанале даь а деш латташ я дукха да. Шоай клуба хьалхашкара гӀишлошъераша йита цувхаш дӀайоелаш, гаьнаш дӀайогӀаш, лаькъаш дехкаш кхоъ воскресник чакхдаьккхад № 1 йолча фабрика комсомольцаша. Объединене кхоъ цӀенлою а цу воскресник хиннад. ХӀана аргӀанарча воскресникие массайолча механика фабрикашка юбилей сгъе дийцо е лаьрхӀад кагирхоша.

В. И. Ленина ваь 100 шу дизара сийлена накъаьбахара тӀаийца социалистически декхараш нер[illegible] къахьегама толамашца еш̣ара тӀехьа бола кагирхой болаш дентага денга шерагӀа баршаш латт швейно-производственни объединене.

С. БЕРДОВ.

ИШТТА ХЬАХИЛАР ЯЧЕЙКАШ

1920-ча шера тӀехьарча бетташка дар из. Шеча Эскара доакъош латтар Шаьла. Царца доттагӀал леладора оаха, кхуьш боагӀача кагийча наха. Цкъа Тулаев Йоакъупа хӀамаш йоькача цӀагӀа клуб хьайийлар красноармейцаша. Сайрене дакъа [illegible] юртара беррига кагирхой бийкар. Сайре хьетӀаярга хьежаш ватем бейна лийлар тхо бӀарча сийнакь. Ӏалаьмате дукха кагирхой а за яха ниййсенна нах а гулбелар сайрене. Халхарашца, музыкаца, довзарашца тӀайоллелар сайре. Сакъердам чакхбаьннача тӀехьагӀа сайрене къамаьл дир командна состава юкъерча цхьан эӀамигача саго. Из сайре гарнизона комсомольцашта а кхчий кагирхошта а болча сакъердама комсомольцаша вӀашагӀъеллай аьлар но тхога. дӀахо комсомолах лаьна лийцар. Эггара тӀехьа гулбенарашкара уж комсомоле дӀаоттар дийхар.

Да-наьна а доацаш бо дар со цу хана. Се укхаза гулбеннарел эӀамагӀа вале а массьнел хьалхагӀа къамаьл даьча эӀамигача сагага се комсомоле дӀаяздар дийхар аз. Сона тӀеххьа комсомоле дӀаязбелар Ибрагимов ИсмаӀали, Чертоев Лабазани. Уж дӀаязбелча комсомоле баха безам хилар кхы дукхабарий я.

Цул тӀехьагӀа цхьа кӀира даьначул тӀехьагӀа цу клубе цӀаькха а сайре йир оаха. Цу гаррахьа комсомоле хьаийцар Исмаилов Туту, Генов Сайд-Селим, Вийнуразов Ӏумар, Умаров Данга, Домбаев Мустапа, кхы а массехк саг.

1921 шу дола́луш цхьан сайрийна гуз а дейна комсомольски бюро хержар оаха. Бюро юкъебахар Исмаилов Тутеи, Чертоев Лабазани, массанел хьалхагӀа комсомоле дӀаязваларах сои. Эрсий мотт тхоашта юкъе дикагӀа ховш, кагирхошта юкъе сий деш вола Чертоев бюро секретаралла хержар оаха.

Цул тӀехьагӀа массехк кӀира далале Ше Эскара бӀухой Шаьлара арабаьлар. Шоаш дӀаболхаш комсомольски болх иштта дӀабаьха беза Чертоев кхетаяир красноармейцаша.

Каст - каста комсорга Чертоева кулгалца комсомольски собранешка гуллора тхо, цига кулакашца, спекулянташца, контрреволюционни элементашца къовсам лоаттабара дешаш дувцар.

Тха юртара наькъаши, тӀаьши чоагӀа дехадар. Цхьан собране уж чоадие аьнна юртара беррига кагирхой арабаха лаьрхӀар оаха. БӀарча бетта уж наькъаш тоадеш, тӀаьш техкаш баьккхар кагирхой. Юрта бахача наха чоагӀа баркал аьлар берригача кагирхошта а из гӀулакх дӀахоадаьча тхона а. Цхьабакъда, кулакаштеи контрреволюционни элементаштеи халахетар юрта комсомол вӀашагӀйоалар. Тхогара шоашта дикалар заргдоацилга хоаш бар уж. Цудухьа тхова кӀийленашка хувша баьлар уж. Цхьабакъда, тха гӀа доахар бахача наха, шоашта могаш царга тхона дулам дейтацар.

1921 шера Шаьла комсомола ячейкаш чоагӀъенна дӀаоттар. Сои Ибрагимов ИсмаӀали Шеча Эскаре гӀулакх де дахар. Дукха ха ялае Махачкале кхаьчар тхо юкъе хинна Ше Эскара дакъа. 1921 шу чакхдоалаш латташ Шеча Эскаре гӀулакх чакх а даьккха Шаьла цӀаьнера сои Ибрагимови.

Болхдоацца дукхагӀа бар са безам. Цудухьа се эскарера цӀаьнеча узковолейни машинийн будлача балха вахар со.

Цу хана дена ах бӀаь шу за яьнай. Цу хана хинна са новкъостий хӀана невсе ба, цхьабараш вай мехка коллективизаци хиннача шерашка кулакашта духьала латташ. Дай-мехка тӀем тӀа вай Даьхен кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсаме шоай вахар дӀаденнад. Оаха цу хана лейна хало дезаь ца еннилга хов сона таханарча нахарга хьежача. Ираз долаш я тӀехье. Кагирхошта хӀана сийлена дӀахьо оаха дӀаоладаьь гӀулакх.

М. Д. ДУДАЕВ,
комсомола ветеран.

ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ

«В. И. Ленина васкеташта тешаме да тхо» яхача девизах чакхъяьлар укх деношка хинна Шелковской района юкъерча школа комсомольций ерригсовзи собрани.

Дешархой болча баьхка хилар комсомола ветеранаш А. Г. Заярный, Е. И. Халашевская, В. К. Котов, иштта кхыбараш.

Плакаташца, лозунгашца хоза кийчъаьча зале дӀайолаелар собрани. Эггара хьалха къамаьл дир 20 шера комсомольца Заярный Андрей Григорьевича.

Цул тӀехьагӀа комсомола 50 шу дизара сийна шоаш даьчун итог а еш КПСС Центральни комитета цӀерагӀа письмо тӀаийцар дешархоша... «Ленина кхача бесса деша, къахьега, наха дог лу оаха хьона, тха хьамсара Коммунистически парти, цунна ний-сберӀа оаха хӀара боалкхаш бола тхоай гӀа» яхаш ялу дешархоша шоай письмо тӀа.

ДикагӀа вола 21 дешархо ВЛКСМ членалла хьаийцар собране, хӀаьта дикагӀа болча комсомольцашта -, общественникашта комсомола райкома грамоташ елар.

А. МУРЦАЛОВ.

КХОАНА—КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ

ТОРОНАШ ЙОЛАШ Я

Укх шера 20-ча октябре шоай цӀей — кхачан промышленноста болхлочун Ди — хьоалагӀа белгалдоакха кхачан промышленноста болхлоша.

Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, кхачан промышленноста Министерства предприятей къахьегамхоша шоай деррига низаш оарцагӀдаьхад республике бахача наха кхачан продукташ кийчъяра производства темпаш лакхъяра, арахецача продукце ассортимент шеръяра, цул дикал тоаяра чотах дукха а дукхагӀа хилийтара.

Ерригсоюзни социалистически ахьа юкъе а лаха, предприятей коллективаша декхараш тӀаийцад — цхьа шера план 1970 шера 7-гӀа ноябрь хьатӀаотталехьа кхоачашде, 1968 шера план 28 декабрга кхоачашъеха кхоачашъе, мощностеха беза ресурсех пайда дикагӀа эцара чотах 1968 шера планал совгӀа 800 эзар сома мальха кхачан продукташ хьае, шердача изделей 30 тайпа карадерзаде, кердача техникаи технологеи 15 мероприяти производствана юкъеяха, къахьегама овсарле планагӀчул 1,5 процент дукхагӀа лакхъе. Уж декхараш тоаме кхоачашдеш да.

Укх шера, производства темпаш лакх а еш, продукцена реализаци ара 9 бетта план 103,9 процент кхоачашъяьй пищевикаша. Планал совгӀа кхы тӀа а 646 эзар сома мальха кхачан продукташ кхаьчай бахача нахага.

9 бетта планах дика доарӀаьй мальха комбината, 3-чеи 4-чеи мальха заводий, Гудермесерча мальха завода, Грозненски йий деча завода, кондитерски фабрика, кондитерски-мерзхи деча комбината, Шаьлен Шелковскайи райпищекомбинатий, кхыйола коллективаш.

Шаьххача хана мальха-пекарни промышленноста болхлошта хьалхашка латта керттера декхар дар городашкеи болхлой поселкашкеи бахача наха пхаъадаьш мальх лоаттаелга.

Укх тӀеххьарча шерашка республика городашка хьалдьай мальх и керда кхо завод цар деннен бийсанен арахеш 120 тонн мальха; боллеш йолча предприятей низ совбаьккхаб денен бийсанен 20 тонн мальха-булкаш кхы тӀа а арахецарейолаш. Цо йиш хилийтар бахача наха мел эш мальх лоаттае а булкаеш йолча хӀамай ассортимент кӀезигдукха шерьъе а.

Укх пятилеткаш дӀадахача шин шеран ах шерен ахьан-цхьаьна болха бухкаеш йола кагий хӀамаш 78 процент дукхагӀа арахийцай, мерзача булкаеш йола хӀамаш — 6-за, сухарех йола хӀамаш — 7-за дукхагӀа.

Мощносташ лакхъю, продукци дукхагӀа арахеш, цун ассортимент шеръю кхыча доакъай предприятеша а.

Кондитерски промышленноста предприятешка цу шерашка кердаьнна оборудовани отталра чотах кагий[illegible]ъаех дӀахецаш, хӀамаш чу йоаллаш йола продукци 30 процент дукхагӀа арахийцай, дукхагӀа арахийцад корта болаш доаца [illegible]йий, консерваш.

Дика нах ба Министерства предприятешка къахьегаш. Царех дикагӀа барий къахьегама лакха [illegible] баьб партеи правительстваи орденашеи медалашеи а енна. Царна юкъе: Шепелева Валентина [illegible] — Ленина [illegible]енна Грозненски мальха комбината болхло, Кавалер Александра Михайловна — Къахьегама Шеча Байрахха орден енна Грозненски йий деча заводера болхло, Дудкина Мария Семеновна — «Знак почета» яха орден енна Грозненски кондитерски фабрика болхло. Нохч-ГӀалгӀай АССР кхачан промышленноста болхлоех орденаши медалаши еннай 14 сага.

Предприятешка шерра ярждай коммунистически къахьегама предприятеш аьнна шоаех цӀи тиллийта бокъо яккхара тӀехьара ахь. Из бокъо яккхар дукха ахье яьннай Грозненски комбината, № 3 а № 4 а йолча мальха заводий, Грозненски йий деча завода, макаронни фабрика, Гудермесерча мальха завода, 7 цеха, 60 бригада коллективаш. ХӀакхале а из сий дола цӀи еннай 18 бригадаех 500 гаргга болча болхлоштеи.

Министерства предприятешкарча къонача болхлоша шоай знанеш чоагӀа лакхъю: алкха институташкеи техникумашкеи заочно дешаш ва 51 саг.

ДӀахо а ассортимент тоаеш а предприятеш, бахача наха эггара чоагӀа эшаш йола продукташ дукхагӀа хьаяеш. Масала, укх шера 9 бетта дикагӀа долча хьоарех хьань булкаех йола хӀамаш, мальх, мерза хӀамаш шоаза дукхагӀа арахийцай соахка цу хаьналца хийна хиннарел, консерваш — 22 процент, цу дакъе натуральни соакш — 40 процент, корта болаш доаца малараш — 36 процент дукхагӀа.

Производствана механизаци ярах мел бокъа пайда бола хьахьоех № 4 йолча Грозненски мальха заводем кондитерски фабрикан болха опыто. № 4 йолча мальха заводе изделеш ятта шишкашка дӀачуйттаргарен сттараш хьалхаргарен дӀанеллияккха процессаш механизаци автоматизаци ях я.

ХӀанзалца, Грозненски кондитерски фабрика кулгашца болх беча хано, цхьан болхлочо сменагӀа 5 эзар конфета кьаьат тӀаьхьарчадора, хӀаьта хӀанз, фабрике автоматаш оттаьчул тӀехьагӀа минута 300 конфет а тӀаьхьарчаду из.

Алкха 1967—1968 шерашка кхачан промышленноста Министерства предприятешка 200 совгӀа механизированни автоматизированни оборудовани оттаьй, хӀаьта из баьхаш долаш механизаци яра боараш 15 процент совгӀа лакхбеннаб, бедалах пайда эцнига тоаденнад, продукци хьаяргга дӀабода мах дикка лохбенна.

1968 шера 1 июле денз планировани экономически стимулировани кердача система тӀа яьхай Министерства предприятеш.

Из доарӀаяе мероприяти вӀаштӀехьйоакххаш кийчо яра боккха болх баьб. Курсашкеи семинарашкеи бахийтар предприятейи Министерства аппаратеи инженерно-технически болхлой.

Кхы тӀа а хадаеш ийнай предприятеша продукцена реализаци яра боараш лакхбараш 140,5 эзар сома пайда барац. Мероприятеш кийчъяьй къахьегама овсарле лакхъяра, продукци хьаярга дӀабода мах лохбара, бедали материалаши дӀаоттаьнь лоаттаелга дикагӀа вӀаштӀехьдаьккхара, бедалах продукци дукхагӀа хьахьоастаяра, производствана дувзадалавзолча гӀулакхашка дӀаухийтар кӀезигдара. Цхьабола болхлой кердача хьалашка болх беш йолча предприятей балха опыт хьаӀовне алийтаб. Керда положенеш оттаьй материальни поощрене фондера кулгалдеча болхлошта, ИТР-ашта, гӀулакххерча наха премеш телара хьакъехьа.

Цхьабакъда, кхачан промышленноста предприятешка кхоачамбоацараш дукха да. Арахецача продукце ассортиментий хӀанз а тоаьаш бац бахача наха дӀадехараш. Мальха-булкаех йолча хӀамай ассортимент тоаьь йоллашехьа а, дукха ха я предприятешка рожах даьккхача хьоара мальх ца ю. Наха тоъал хилийтац батонаш, лаваш, городской булка. Кондитерски доакъа предприятешка хӀанз а кӀезига арахеп доаччь кӀезигагашка йоала продукци, кхоачамбала хилийтац зефир, шоколадапараеш, малкхбоалехьарча мораех цхьаболой хӀамаш, наьхехьй дукха кхидола тайпаш.

Эшача боарие хилийтац йий.

Пачхьалкхен план кхоачашъелга Ӏалаш ца деш йола предприятеш хӀанз а я Министерства. Укх шера нийс бетта продукцена реализаци яра план кхоачашъяьаи минеральни хий деча Ачалхерча завода (директор нов. С. Я. Нечоев). Цу предприятешке бахача наха дӀалахачийтаяи минеральни хий чудеза 1040 миллион шуяш, соахкарчул 19 процент кӀезигагӀа арахец цо из хий.

Иштта белгалдаьккха доагӀа, кийчъяй промышленноста цхьацайолча предприятешка ассортимента цхьай кхоачаш ца еш вачтӀаьвалхийнд оттаьча стандартий хьалашка хӀоаржа йоаца продукци арахецаш, бытовой болх вӀаштӀехьбаьккхара уйла кӀезига тӀайохийташ хилар, хӀаьта уж кхоачамбоацараш хилийта йий [illegible] мулировани кердача хьалашка.

Ассортимента цхьан кхоачамъяра Ӏатка мах бу моттигаш кхоачамбоацаш вӀаштӀехьа ца яхар, изделей кердача тайпашта уттаеш йола рекламе хилар. Соахкарчул кӀезигаьннай арахецаш йола чӀоракий хоалапера хӀамаш — 31 процент, шерьа сухараш — 11 процент.

Тикашка хӀанза а вӀаштӀехьдаьккхадац кондитерски цеха дӀаяхк пайда ца эцаш бутача № 4 йолча мальха заводо арахеачча хоза егача тертаньтц заказаш дӀанийдегеш реклама елгац.

Цу сортех йола мальха-булкай хӀамаш, йий, кондитерски хӀамай цхьадола тайпаш бахача наха чоагӀагӀа хоатташ хилар теркал а деш, кхачан промышленноста Министерства предприятешка чоагӀа къахьег болх беш йолча предприятешта реконструкци яра, керда яраш хьальярец чотах производственни низ алсамбаккхара.

Укх гаргарча хана хьалхьаь а ьакха № 4 йолча мальха заводера цех болх бе йолаелча йиш хургья булкаех йола хӀамаши подови сортех йола мальхаши денненен бийсанен 10 процент дукхагӀа арахеца. Ний завода а иштта реконструкци яь йоллаш латт. ТӀаккха шоаха хӀанз хоаш аьнна дукхагӀа арахеца йиш хургья йий.

1969 шера город МалгӀабека мехкдаьттадоашта хьахьерчьа денненен бийсанен 45 тонн мальх арахецаре йолаш йола керда мальха завод, проектно-сметни документаши оттаеш я город Грозне а Урус-Мартанен Шаьлен районашка а бахача наха подови сортех йола мальх Ӏалаьгаргойолаш йолча ассортименте денненен бийсанен 140 тонн мальха-булкаех йола хӀамаш арахеца кхоачамйолаш йола мальха завод город Грозне хьалъьра.

Технико-экономически бокъоно оттаеш я шера 3—4 миллион дакъа дирт йий арахеца могаргйолаш йоалерда ингзавод республике хьалъйра.

Шера 5000 тонн хьоале арахецаргйолаш (хӀанз 500 тонн хоаш) зефира а бахача наха чоагӀагӀа хоаттаьш йолча кхы тайпа мерзача хӀамай а 500 тонн хьаергйолаш йолча, хьалха хинначa Новогрозненски консервни завода реконструкци е лорхӀ.

В. И. Ленин вачча дийнахь дена 100 шу дизара наха доагӀача тайпара накъадахар дукха шерра социалистически ахь ярждай кхачан промышленноста болхлошта юкъе.

И. ЗАВЕЛИН,
Нохч-ГӀалгӀай АССР кхачан промышленноста министр.

НАХ РАЬЗА БА

Вай республике бахача нахага дӀакхаьча ца Ӏеш, Ростов, Ставрополь, Астрахань, кхыча городашка, Башкирсия АССР-е чоагӀа хоаттаьш дӀаюхаца я Грозненски кондитерски фабрика болхлоша арахеца тайтайпара конфеташ, печенеш, пряникаш. Уж дукхагӀеш цар дикал дикагӀеш хилийтара хьийно кхоадо фабрика коллектив. ЦӀьоалагӀча октябре денз планировани экономически стимулировани кердача системах болх беш я фабрика коллектив. Цо дӀадетараш дукхагӀа да, уж толамца кхоачамдара биза пайда ийбу цар чурча кхоачанех. Цунга хьежжа лакха да доаза къахьегама толамаш. Нийс бетта планал совгӀа реализаци яь продукци 12 тонн я, хӀаьта укх бетта чотах арахийца валоми продукци 44 эзар сом мах бе[illegible].

Кхачан промышленноста дена накъайоагӀача октябрь бетта кийи а чоагӀагӀа дог гӀоалдаха къахьегама толамаш доал фабрика коллектив. 15 дийнахь товарни продукци арахецара бетта план 62,6 процент кхоачашъяьй цо, хӀаьта валоми продукци арахецара бетта план цу юкъа 66,4 процент кхоачашъяьй. Ах бетта [illegible] совгӀа арахий[illegible] кондитерски [illegible] 34 эзар сом мах болаш я.

Цхьача наьха хьашташ дикагӀа кхоачашдара дукхагӀа арахеца еза кондитерски изделеш. Цудухьа къахьегама овсарле лакхъяра шига укх шера отаьй керда линии. Цо автоматически хьахьапе хьа а еш, кхаьчаш тӀа а дехкаш арахец ирис яха конфеташ. Цу участкера къахьегама овсарле 2—3-за лакхъеннай. Иштта механизаци яьй цар кхыча участкашкарча хуьлийта деш хиннача балхашта а.

Арахецача продукце ассортимент шеръяра а чоагӀа терко ю цар. Укх шера цига керда арахеца йолаеннай шин тайпара ирис яха конфеташ, массехк ди хьалха арахеца йолаеннай шоколадни печенеш, кхыйола продукци. Уж кӀезархоша чоагӀа хоаттаьш дика дӀайоахаш я.

Шоай дезача цӀейна накъайоагӀаш хьаьжача социалистически ахье хьалха латташ ба бисквитни цехера упаковщица Павлюкова Надежда, Шиповская Галя, карамельни цехера машинисткаш Котельникова Надежда, Чалаева Асмаl, кхы дукхахбараш. Царех хӀаране юкъера лаьрхӀача сменагӀа нормаш 115—120 процент кхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Сурта тӀа: керда оттаьча [illegible] тӀа ирис яха конфеташ еш а машинистка Н. Котельникова.

И. Пинева сурт.

Энергетиккий гӀулакххаш

Дика къахьег ленински вахте латтача «Грозэнерго» предприятей коллективаша.

Белгалъеккхад йоагӀа эггара дукхагӀа доагори электроэнергий йоаккха № 2 йолча ТЭЦ-а коллектив. Шерра социалистически ахь йоаржаъ къахьег цар В. И. Ленина бӀаь шу дузача дена бахха ца йоагӀара накъадахара. Цу ахье хьалхле лелаю турбинийи котельнийи цеха коллективаша. Предприяте дикагӀчарех я цӀ. Токарева, Валуева сменаш, слесарий-ремонтникий цӀ. Гоголева Тюмачева бригадаш.

108 процент кхоачашъяьй сентябрь бетта план № 1 йолча [illegible] коллектив. Ер тхьаь барайталагӀа цу да но нахалдаш вай мехкаьтта промышленноста электроэнергии доагори лоаттаду. Цу ахьехье кӀезига къахьийгадаш шоай вахарах ах за цу балха дӀаеннача цеха начальникаша Бурик Константин Петровича, слесара Вайсунгуров Александр Гавриловича, электрослесарь - прибориста Асуханов Ӏабас Шекаевича, кхычар.

Дика толам баьнкхаб Аргуна поселкерча № 4 йолча ТЭЦ-а болхлоша а. Кхачан машиностроени, аьшка - бетони конструкцей, шекара, дулхе заводашта комбинаташ энерги лоаттаю цар. Укхаза хьинаре къахьег машиниста Дудаев Ӏайнде, слесара Ушхахов Рамазана, инженерашта цӀ. Поповкина, Опарина, кхычар а.

С. ХАЧАТУРОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ВЬЕТНАМСКИ ХАЛКЪАЦАРА СОЛИДАРНОСТЬ

БУДАПЕШТЕ. Венгре Вьетнама кӀира хьаделлара духьаденна Эргеновенгерски машара совета Президиума заседани хилар укхаза.

Вьетнамски халкъа новкъостал дар духьа бӀаь миллион совгӀа форинт гулдаьд Венгре.

Мехка массе а моттиге чакхйоахаргйолаш йолча, Ӏалаьмате дукхача солидарноста мероприятешка дакъа лоацарга ДРВ общественни кагирхойи организацей никалаша.

СОФИЯ. Вьетнамски халкъацарча солидарноста дуненн [illegible] юкъера кӀира дӀадолаларца духьаденна редакционни статья кепатеха арадаьккхай «Работническо дело» [illegible].

Вьетнамски бӀухой тӀема техникех говзали наькха сийна лакхъеннай социалистически лагера мехкаца, эггара хьалхарча аргӀанна Советски Союзо, массе оагӀорахьара новкъостал дар баьхан долаш, белгалдоаккх газето.

Болгарски халкъ, белгалдоаккх дӀахо, чоагӀа латт деррига дунен тӀарча машара тӀехьарча къовсамхой бӀарчача цхьан мугӀаре. Цо низаш рузкъехь кхоерггаш турпала Вьетнам халкъа. Вьетнамски халкъагахьа да социалистически содружество мехкаш, дунен еррига прогрессивни общественность. Цун баь гӀулакх котдаргда.

. КАИР. Къовсам лоаттабеш долча вьетнамски халкъа оагӀув хьаккацарен цуцарча солидарностен кӀира дӀадоладара хетаь укхаза хиннача пресс-конференце къамаьл дир ОСНАА массазарча секретариата генеральни секретара Юсеф ас-Себаи а ОАР-ерча Къулбехьен Вьетнама мукьалдаккхара Къамаьн фронта моссазарча миссе никала Ле Ан Кьета а.

Юсеф ас-Себаи белгалдаьккхар, вьетнамски халкъо керда толамаш зоакаш американски агрессорашца лоаттабеча къовсаме котаелаш йоахаш долча а дерригача дунен мехкий прогрессивни никий вьетнамацара оагӀув солидарности тӀа-тӀа дукхагӀа чоагӀлуш йолча а хана кӀира дӀадолаьенна хилар.

Ле Ан Кьета, ший аргӀанна, хьакхайкадир, къулбехьен - вьетнамски патриоташа американски агрессорашта духьалара турпала къовсам уж Къулбехьен Вьетнама территоре тӀара цӀенбаь арахоесашца йолча хана лоаттабергхилар.

АЛЖИР. Вьетнамерча американски империалистий агрессена духьаларча протеста манифестацеш хургьа Алжире, Константине, Аннове, Оране, мехка кхыча городашка.

НЬЮ-ЙОРК. «Вьетнамера дӀахьа ВӀашагӀккхийтта Штаташ» — иштта шоашта хетаю хилар хьаккайкадир малдбузеневропейски общественни уйла хиштай хьажа «Эшин президент» яхача голландски организаце Малхбузей Европе хаттараш даьчул тӀехьагӀа.

Цу хаттаранта тайна жоапаш кепатеха арадаьхача «Нью-Йорк таймс» яхача газето яздечох, Малхбузен Европе бахача хаттар даьча наьха 95 проценто хьакхайкадир Вьетнамера цӀом сапабарая Вьетнамера американски бӀунаш цӀенадь арадахараш фоаш тӀехьа хилар.

(ТАСС).

ШОАТТАДЕН ОАГIУВ

ТАХАНИ КХОАНЕЙ ХУРГДА

19 ОКТЯБРЬ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА МАЙДА

18 сахьатв 30 минути яьлча дена 20 сахьат даллалца «Красный молот» завода культура Цlен художественни самодеятельноста концерт. Цул тlехьагIа 21 сахьат даллалца музыкальни концерт. 21 сахьат даьлча дена 22 сахьат даллалца документальни кинофильмаш хьоккаргда.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIАРА САЛОIЕН КУЛЬТУРАН ПАРК

18 сахьат даьлча зелени театре ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь «Дай турпалера гIулакхаш — къонгашта хьоххам» яха тематически сайре. 19 сахьат даьлча кинолекторе «Комсомольски къонаш» яха кинофестиваль. 11 сахьат а 17 сахьат а даьлча массови площадке — ловзараш, конкурсаш, халхараш, аттракционаш.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА

12 сахьат даьлча сийлахь-воккхача эрсий писателах Успенский Глебах йола беседа. 14 сахьат даьлча «Денна кердадаьраш» яха кинолектори.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

17 сахьат даьлча ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь «Ровесник» яха устни журнал.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

15 сахьат даьлча ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь «Заре навстречу» яха кинофестиваль.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ЦIА

16 сахьат даьлча «Комсомола—50 шу» яха кинофестиваль. «Карьера Димы Горина» яха кинофильм хьоккаргда.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

19 сахьат даьлча йоккхача зале ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь Нохч-ГIалгIайн пачхьалкхан педагогически института комсомольски сайре. 19 сахьатн 30 минути яьлча В. И. Ленина 100 шу дизара хетадаь тематически кинофильмаш хьоккаргда. 12 сахьат даьлча Дворецан ерригача залашка комсомола 50 шу дизара хетадаь профессионально-технически училищийн дешархой торжественни вIашагIкхетар. 16 сахьат даьлча къаьхьетама законодательства лехшай хьакъехьа юриста консультаци.

20 ОКТЯБРЬ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА МАЙДА

19 сахьати 30 минути яьлча дена 21 сахьат даллалца музыкальни концерт. Цул тIехьагIа 22 сахьат даллалца документальни кинофильмаш хьоккаргда.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIАРА САЛОIЕН КУЛЬТУРАН ПАРК

18 сахьат даьлча Зелени театре ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь «Тха гIулакхаш хьона комсомол!» яха тематически сайре. № 2 йолчу берийн музыкальни школан республиканский музыкальни училищан концерт. 19 сахьат даьлча кинолекторе «Тхо Ленина гIулакхашта тешаме да» яха В. И. Ленина 100 шу дизара хетаяь кинофестиваль. 11 сахьат а 17 сахьат а даьлча массови площадке — ловзараш, халхараш, конкурсаш, аттракционаш.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА

10 сахьат даьлча кинолекторе «Ленина байракх» яха В. И. Ленина 100 шу дизара хетаяь передача. «Аппассионата» яха кинофильм хьоккаргда. 14 сахьат даьлча «Дешо гуйре» яха бераштa лаьрхIа утренник. 16 сахьат даьлча «Ленин — пролетарски революци гIорваьлна теоретик» яха лекци.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ЦIА

10 сахьат даьлча комсомола хетаяьча дикагIйолча стихотворенийн конкурс. 13 сахьат даьлча берийн драматически коллективан «Электрический фитиль» яха спектакль. 17 сахьат даьлча ленински комсомола 50 шу дизара хетаяь школьни комсомольски организаци районни слет. 18 сахьат даьлча дешара зале В. И. Ленинах йолча литература обзор. 20 сахьат даьлча город Орджоникидзера металлургийн культура Дворецан «Осетия» яхача ансамблан эстрадин концерт.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

10 сахьат даьлча йоккхача зале — ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь художественни самодеятельноста фестиваль. Берийн балетни школа студи «Дюймовочка» яха спектакль. 12 сахьат даьлча дворецан ерригача залашка ВЛКСМ 50 шу дизара хетадаь деша багIача кагирхой комсомольски цIей. 14 сахьат даьлча йоккхача зале ВЛКСМ 50 шу дизара хетаяь самодеятельни искусства фестиваль. Халкъа драматически театра спектакль. 12 сахьат даьлча лекционни зале «Комсомольски дикача гIуллакхийн романтика» яха кинофестиваль. «Тунель» яха кинофильм хьоккаргда 17 сахьат даьлча йоккхача зале «Къона барий эшарш» яха лекци-концерт. 19 сахьат даьлча Дворецан парке ВЛКСМ 50 шу дизара хетадаь тематически кинофильмаш хьоккаргда.

КОСТОЕВ Iалихан

МИТАЛ

«МУХТАР-МОЛЛА» ЯХАЧА ЦИКЛА ТIАРА

ДУЬЦАР

Мухтар - моллина йовхараш мара хиннайоацашехь а, дуьна кхайкор хиннад мотташ. Iеха а венна ше цунна денна нах сом дагадоаллаш лелар Iази. Из нах сов цхьан тайпара Мухтара юхадекка аьнза, чIогIо аьар цо, бакъда аьттуп балаццар.

...Цхьан саррахьа Черсечар коанаIарга латташ Мухтар-моллен Черсен бIарга а байна, дIатIаваьхар царна Iази.

— ...Ков лорадеш ма дий из-м,— Черсечо аьнна тIехьаьра дешаш хьахезар Iавено дIатIакхочаш.

— Сайре дика хийла шун! — аьлар Iазе. — Фуд эаш къуьсар?

— Дукха вахальа хьо а! — моаршал юхадерзадир Мухтар-молла. — Iа алал укхавга, Iази. Сога-м ладугIаш укхо. — Черсечунгахьа кулг лоствадир Мухтара.

— Из тха Митал дIадаккха, яхаш, хиз бу-кх сова Мухтаре, аьлар Черсечо.

— «Митал...» — жIале цIе футтарйир Мухтар-молла. — Из цIи а я шун-м во, ший овмаленита тара а йолаш.

— Шин-м аз нох бегашта тилла я. Бакъда жIали ше-м ала хIама долаш дац.

— Черсе, вай Iазмора, жIали-м хила деза, ший жIале куц а долаш, товш, — тIагIертар Мухтар-молла, — е хьадар-м товра бар мо, беккха корта а болаш, деорига дьяна а дьяна ма дий. — Ше аьнар хоздена велавелар из. — Цун тIера мосаш Iолергаца, цох-м майра а хургбар, хургбецарий, Iа-ай?

— Хургбар, са Махьси вахача кIайора, гIовгал е а мегаргйолий-м, — велавелар Iази а, — е, хьацадаллале, из Митал де а дийна, цуьна тIера ккияга тьабаьккхача, Мухтар, нох-м Iай юхае кетар а хургьяр.

— ДIадовла, дIадовла, бег ма деда са жIали, — аьлар Черсечо, ший лоалакоша бал бегаш хоабенна, борл-борлах вела а къежа.

— Мухтар, — аьлар Iазе цIенхаштта, — зу жIале яхакхах-м ламаза кIалтуяса цIока де а мегаргьар. Мегаргьецарий?

Аьккъалваха велавелар Мухтар-молла:

— Хьали-Iоя массаза верза соьлена «Аллохl-акбар!» яьхача-м, ламаз де а мегаргдар къона шу тIа, Iазя.

— Ай, оаш-м хIана геттара дIа ма даькккарий са жIали,—велакъеже а, раьза воацашка йистхилар Черсе — Аз-м бенашта дуьхал а йаха, царна дикка акха а лелна, хале ма доалайьадар из. Бакъда бирса-м, вай дехалда, да. ДIа кол валал фоайх майратIвар. — къардингаш дIа-м, вай дехалда, ухаргья.

— Бегаш-м бегаш ма бий, — аьнна къамаьл цIенхашта хаькхар Мухтар-молла, вай Iазмора, Черсе, со-м из шун жIали бахьан, хьалха сайна. Iура-сара хьо воачи саготала дIачуотта а йоаш йоаш хисаш. Хийша дIа коа хала а мича вуха со: из Митал-м дьатIакхета кийча ма дий, хIаьта кхайьяча, хьо цIагIа мий-вений ца хоаш, дукха га гезаш а хул со. — Iазегаль дIавийрзар Мухтар-молле. — «Черсе» аьнна аз цIогIа тохаргда, из Митал, акхар кеп меттел е вай берриге кура а кхайкаеш, Iеха волалу. Хийша, се захах декхе а вальна, дIатахьа со акхео коаналаргара.

ЦIаьхха ше Мухтара харцахьа денна йда сом дагадехар Iазена Черсечунга кIал - гIоала бIа-са а яь, талмастта йистхилар из Мухтар-моллага:

— Из жIали-м, Мухтар, Iа жайн даьккхача, даьтта хьекха маьча мо, даьра, хургдар.

— Аз даьккхача жайх-м дарба ма хургдацар цунна. Из-м чIоагIий товаем боалебойя а тоалургдийхьогI... Митал... ХIм... ЦIи-м дика тилла Iа нох, Черсе, — цацашшар бора заар Мухтара.

— Са жIали-м, Мухтар, шамоган дац, — аьлар Черсечо, — кхычарех меттел хоарча нахах а лата гIертаьш хилар мара. ХIаьта а, Iа жай даьккхача, из оьшал тIа далар доглоахар аз а.

— Ай, из-м вIахла дувна дезаш а дац, — лаьрххIа тохаелар Iази. — Из-м жIали чаре дацар. Мухтара жай даьккхача, укхаза-м эгIабаь нах а товлу.

Мухтар-молла, ше хетавеш хоза а хеташ, лерг диллa латтар.

Iазе лерхIар-м, фуннагIа даь а Мухтар - молла Митала хIатIа а вахийта, нох жIали лотадела ма дарий.

Мухтар-молла даьр а, из даьр а геттара айдаь вуцаар Iезе.

Цхьан юкъах, уйдаагахьа вахе йист па хулаш, а аьтта, юхкера а бартвера Мухтар-молла.

— Мегаьь, — аьлар цо, — хьожаргда вай нох фу хул. Аз хIанзалие даькха жай-м дац шоана из. ЖIалена хIаьтте и.

Кисара жайваш доаха къыкат оаса хьай а баьнна, ший бIаргасиное а хIадехка, лаьрххIа жай изде эттар Мухтар - молла. ТIаккха, юхкера а ше йистеваьча, сабаре жай дIаккоелдар цо Черсечунга.

Цул тIехьагIа лоалахой дIа-юха къаьстар.

Мухтар-молла жай даьккхача а миихала зиртал хуаадалазар делар - кх, ниттa хила а тарлу из, аьнна...

Кхо-дит да даьнвача гIоала, Шовхала кевача зелах даь кочхачи дийха кийч а венна, маьркIажийна боал къоаллуш ваха вIаттар Черсечарунга Мухтар-молла. Черсечунна кIезиг-дукха багIар а лоара цуна, бакъда дуккагIа цунна дагадаьлар ше жай даьккхачул тIехьагIа Миталах фу хиннад хьажар дар.

— Черсе? — аьнна дIачукхайкар Мухтар. Саг йист а хилавзар е жIали а Iахавзар. КоанаI хийра йолча гIолла дIачухьежар Мухтар. Ший буна юхе тачхача Iо а хайна, коаналергахьа, товнаш мо, доага бIаргаш е къоазадаь дагIар Митал. ЖIали-м тIаххета кийч а венна, пагIаш из дарий, бакъда Мухтара дагадиар-ах из. Шорттига коа дIачуваьлар Мухтар. ХIаьта а меттахьдаливзар жIали е Iамил а вакхавзар. Бокъоаш тайшар тIаккха Мухтар ший «дарбах». Хийша, боккха гIа а бoаккхаш, кoа гIолла волавелар из. ХIа аьнна Черсечар цIенна хьалхашка яьча картала иа! укхо хьоелланеха а. цхьа во цIогIа а хьекха. Мухтара дIанара тата хьахезаш алалехьа фоартан тIа хайра укхаика Митал. Цкъарчоа фоартан юххере йоккха чIегнаг вьоххар жIале Мухтара цIенача зила чоах. Кхерааалар а, дорхвалар а цхьатарра вIашагIьерна досталь ший бе хьала Iаса тесар Мухтара жIалена. Iаса кит а енна, цхьа юх мара Мухтара бе ца веаш, дIаяхар, чуть мел дола са дIадаххача ер а висар. Цу хана жIален Мухтарен сиа гIирех арайккхача Черсечо, шоагIа Мухтара тIаккоесадалалехь, човхадаь, човхадаь, тоIIадаь бу чу деллар Митал.

Черсе хоа хьетIаьвча а, вуьхьа а вунхьаш, бос бихьача латтар Мухтар-молла.

— Мухтар, лоавийрий хьо? — Бокъонца кхераваьнавар Черсе.

— Хиэ сона-м, холуш-м хIама дац. Хьажал укхаза, фоартан юххе.

— Коч йохаьй, човин яьш.

— Хьанхийна далла ер, хIахIаз а!

— Ай, сиг араваллаша сабар хIана дац Iа, ва Мухтар?

— Со-м ер тоаденйад моттав вар. Ерригa юрт-м йэ, аз жай даккхарах ер караIемий, яхаш. Цох дIаIехавалар-ах со а.

Черсаьо коара гIараш дIахеза, Iази а хьа коа вера.

— Фу хиннад укхаза? — хаьттар цо Черсечунга.

— ЧIоагIа гIараш ер укх коа хиннарий-м.

— А, хIама дацар укхаза-м, — бехказаваьа воаллаш саяна юхаоаоесно йистхилар Черсе. — Тха жIали кар ва-м Мухтара човхадий, Iехаш.

— Вай Iазмора, дацар шун жIали-м аз човхадаь, со вар-кх шуч эгIадаьча жIале човхаваьр! — ХIанз а меттаважа вар Мухтар-молла. — Хьажал, Iази е хьона гур даьл-кх сона акхар жIале. — Iазегахь букъ дIаберзабир Мухтар-молла.

— Аьй, ва Мухтар, Iа жай даьккхача денз караIамаш доагIа, хIаш, ма дарий из акхар жIали-м, халла велар юла а теIадеш, къахьетаме дош кхессар Iазе, бакъда дега чу-м ший пчтам кхоачашхина гIадваха вар из. Иштта-венна а ший нийсхал лаьцхайр Iазе.

— Доале, доале, цIагIа дIучагIортда вай, — аьнна Мухтар-молла а Iази а — шаккха балашкара хьалаьвар Черсечо. — Тханцига кийча дааь латташ, шура мо дола, цхьа башха дика гIалмакхий чай а да, цоагья саг а вац вайна. Цхьана дагIарда вай. Кхы вIалла йиве йолайнбоймукъах ма дий вай.

— Фу ях Iа, Мухтар? Укхай чаь чам бовха вай, — аьлар Iазе.

ГIалмакхий чай хьоадича, Мухтар-молла а кхы дуьхьале вахар.

— Вай Iазмора, цу Митала мо, лаьрххIа, кхынеттел кхайкор хинначa сага а ма даьккхадац аз жай. — Йохар цо ше цIагIа чуоахлаш.

Цул тIехьагIа ши-кхо бутт баьккхав Мухтар - молла жай ца доачихаш, тIаккха юхаволавелар. Бакъда жIаленах, котамах, гонрах, моллагIа хьм доачо хьайбанаш цу хана денз кхы жай дакхка туташ вацар.

ИЙДАРХОША БАРКАЛ ОАЛ

Комсомола 50 шу дузача юбилей хетаду хIинз беррига комсомольцашa шоай дикагIа дола гIуллакхаш, баьха голамаш. КIезига дац уж Ачхой-Мартанарча гастрономе къахьегачарна хархIдуалараш а. Комсомольско-кагирхой коллектив а цу гастрономе къахьегаш яр.

Раьза ба шагарча хIаравена районе бехха нах. Ийдархой хьашташ лоза кхоачашдеш хьнарца, нахана бевеше, Iимерза хIаьрца даим продавецашта тоаьа ду къахьетамхоша.

Ийдархошта мел эша кхачан товараш долаш хул укхаза. Даим цар йоалхо из къоначa продавеца — комсомолкаш Ибрагимова Жансаре, Хутаева Тумишас, Ходжаева Нурбикас, Пасаргиева Розас. Кхьча тикашка доаца товараш хилийта хьож уж шоай гастрономе. Цудухьа даим тIехкхоачашъю товарооборота план.

— Иштта хул массане цхьатарра дика болх беча барт тайначa коллективе,— йоах гастронома директора Калаев Мусас. Ше тхола къамаьл деш. Цунгара хайра тхона хIана укхаза къахьегаш мел бола продавецаш гастрономе вIашагIъехкача хьаь бетта курсашка Iомабенна хилар. Дика продавецаш хиннаб царех. Бакъда, шоашта хоачох кIоачам бац Iаш уж. Царех цхьабараш зхочно техникумашка, вожаш сайрийварча школашка дешаш ба. ХIаьта директор ше Московски торгови институт йистеаьккха ва. Ший продавецашта эшначa новкъостал де кийча ва из.

Ший йоккха баьха опыт къоначарна дIалуш а 13 шера кооперацие болх бу, хIана укх тиаа отделе заведующи йола Исаева Асмаlа. МоллагIа шоашта ца хоаш дола хIама цунга хоатт къоначa продавецаша, хIаьта ший низ кхоачар ду Асмалас царна эшачa гIо дара.

Цу тайпара массава а цхьа уйла йолаш, цхьан бартаца боха а къахьегаш а ба Ачхой-Мартана гастрономера къона болхлой.

С. ВОРОНИН.

М. Пашкова даьккхача сурта тIа: предложене киниги тIа ийдархоша даь аргIанара валаз малагIа да хьожаш бовха продавецаш.

КЪОНА ТIЕХЬЕ КХЕЕШ

1957 шера город Джамбуле педагогически училище йисте а яьккха, Назранерча № 1 йолча школе болх бе цIаера Тангиева ИбрахIама Лида.

Юхкьакцарча классашка ше болх дIаболабаьча хьалхарча денощне а денз ший деррига хьнар, знанеш бераштa дIалуш хиннай ИбрахIама Лида. Берашта кхетий баларен дешар хьехарен гIулакха пайда ца луш цхьанкха минут зехьа йоацар цун. Къьестта уйла тIайохийтар эрсий меттала ду къамаьл шаьрдара, дешархошта эрсий дешаш лукхагIа Iомалара. ХIана аьлча эрсий мотт вIалла ца ховш е лелдама ца кхетабеш денна ухача дукхагIа долча вайнаьха бераша эрсий мотт шаьрбарах тийша хургда дIахо йолача хана бераш дешарах кхетийга.

Нагахьа сайна дешара шу долалуш халла мара эрсий меттала йист хила ца ховш хиннадале, дешара шу чаккIоалача хана пагIатта дешa. йоазун де, къаьмаль де ховш хул бераш. Ший деррига голамаш тIагIертта къахьегаоа дешархошта кхетам лучен дешар хьехачeн цахаIдаш керда методаш, способаш, приемаш лехарна дахаш ИбрахIама Лидас.

Тангиева ИбрахIама Лидай, кхуьш йоагIача тIехьенна кхетам баларш тIаберзабаь беш бола къахьаза, берката болх правительственни совгIатана белгалбаьккхар. 1958 шера Ленина орден елар цунна.

Цу шера школа а юрта а общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хилардах тарра. Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советa депутаталь харжар Лида. ХIаьта цул тIехьагIа 1960 шера Москве хиначa Ерригсоюзни хьехархой II-ча съезде «За трудовую доблесть» яха медаль а тIехьагIа «Отличник народного образования» яха значок а елар цунна. ХIаьа, ше 1959 шера дIайолаь педагогически институт йистеаьккхачул тIехьагIа, эрсий мотти литературен хьехаш а ИбрахIама Лида.

Цун урокаш пайда луш, сакъерзаме хул, массе тайпара а цу юкъекхукла дешар хьехара методаш, общеобразовательни маIан долаш а пун гойтара пособеш, ловзараш.

Школа словестникий методически объединенe кулгалхо йолча цо доккха а пайдане а новкъостал ду школерча къоначa хьехархошта. Хьехархой урокаш тIа а ухаш, цо царга дIахьокх урок еча хана паргара гучаювла мелеш чIоагIен оагIош маьагIаш я, цу тайпара шоай урокашта анализ е хьехархой а Iомабеш. ИбрахIама Лидас ший педагогически бахха опыт дIайовзийт шоай школерча хьехархошта меттел, ерригача района хьехархошта а. Масала, сахка дешара шера цо урокаш практикумаш елар района хьехархошта-словесникашта. Укх шера дийша йолача 10 «Б» класса классни кулгалхо йолча цо чIоагIа уйла тIайохийт хIара дешархочун оамала башхаленаш Iомара, хIараше кхетам бовзара. Кхетама болх беча хана хIара дешархочуннара гIулакхаш цун оамалага хьежжа леладара доаш — чоалханен халл процесс доарх! Тангиева Лидас.

ХIара дешархо цун ший цхьаьне мара кхы хила йоаш йоаца башхалонаш йолаш ма. хIаьта уж теркальен ца хилча вIаштIехьаргдац бер дикача оамалех кхелга, цун кхетам боазлага. Цо оамалаш цунах дIакъоастаелга.

ЧIоагIа теркаху цо дешархой дьашцара-йоанощцара бувзамаш. Дешархой балача цIагIа чуух из, цар цIагIа занятеш яра оаш хьажаш иштта хьож. Даьшца-нанашца беседаш ю цо, берашта кхетам луча юкъе нар а хьехархоша а даца кезача даькъа хетаяь. ХIара дешархочун даьшка кIиран цхьаза хоам бу дешархоша иштта дел а нар оамалаш иштта а хойташ. Дешархочунгара гучадаьлча цо гIулакх классни собране ца дуццаш а бехке ца дел а дисац цIаьхха а. Бо дешашара шу да 10 «Б» класса классни кулгалхо из йола. Цхьабакъа, хIаваале а дукагIа сагIоралья хукпанаш хиннaд берий дисциплинни дешарах кхетарен даькъе.

Шийна эша ха ца кхеен цо кхы тIа а занятеш ю тIехьабусача дешархошна.

Литературни кружкана кулгалхо йолча цо боккха болх бу дешархошца В. И. Ленин ваьча дийнахь денз 100 шу дизараш Ленински комсомола 50 шу дизарам кийчо еш.

М. ХАМАТХАНОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕЙ ЛОАМАШКА.

Фотоэтюд

ШОАТТАДЕН ОАГIУВ

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

РОССЕ ВЕЛОГОНКАШ

Настеньшай Грозне хье дийнаьхьа Российски Федераце велогонкаши чемпионат. Программа кхоалагIа дола тайпа — командан гонкаш яр.

Ткъо километр йиъ бе бездаш бар кхалнах. ХIаравена юкъе кхоккха саг а волаш 25 команда хилар къовсамаш лоаттадеш. Дукха хьоккамаш гойтар цига Саратовски областа командас. 29 минутан 10,1 секундаш бар цо из никъ. Спорта мастера нормаш цхьа минут гаргга лаьккагIа а из результат. Царел шин секунда мара тIехьабалязар Куйбышевера велогонщикаш. КхоалагIа моттиг Московски областа командага яхьчар. 18-ча моттиге а Нохч-ГIалгIайчен команда.

Цул тIехьагIа 75 километр никъ бен хилар 29 маIача хьаьа команда. Хьалхара моттиг лаьцар Куйбышевски областа командас. Цунна тIехьа Московски областан кхоалагIа моттиге Омски областан команда я. Вай республика велогонщикаш 18-ча моттиге ба.

ХIаране хьалхара моттиг яккхара хиннача цхьашка (3 километр кхалнала юкъе, 4 километр маIача нaха юкъе), чемпионка хилар З. Булкова (Ставрополь). Дошо жетон елар спорта мастера В. Иващева (Куйбышев).

Групповой гонкашка кхалнаха юкъе (25 километр) хьалха я Куйбышевера спортсменка В. Кравцова. 39 минути 04 секунда я шун ха. Цул 0,2 секунда мара тIехьабалязар Подмосковьера Н. Трофимова. Кертера группаца цхьана кхаьчар грозненцаш. Цоо еъ 4—90 моттигаш МаIача наха юкъе ерригача дистанце хьалха вар экс-чемпион, дуьнен шоллагIа призер Сайхудин Гайдая. Бакъда йалле дига а доаццаш финишe хьатIакхачачи нуй цхьа метр хьалха а ваьлла котало Н. Фадеева (Липецк) хьаккхар. КхоалагIа моттиге «Подмосковьера В. Димов ва.

Ерригача яхьай ятогаш йича хьалха Омски областа, шоллагIа Московски областа, кхоалагIа Краснодарски края командаш я. Нохч - ГIалгIайчен команда 11-ча моттиге я.

ШАХМАТАШ

«Труд» обществa Центральни Советa хьалхара моттиг яккхара вай республике хиннача шахматистий яхьаш чакхъьяннай. Шин группа бекъа а бенна яхьашка дакъа лаьцар 30 шахматисто. Хьалхарча группе хот ва спорта мастер В. Сметоренко (Кемерово). Цигаь цIеча яйшанвар из яхье. ШоллагIа группе чемпион хьаво мастерала кандидат Е. Пьянков (Иркутск).

Аьттув балалзар яхье дакъа лаьцача гIоаженаш А. Хасвинови, В. Мостовойн. Хьалхарчо 11—12-гIа моттигаш йийтъар, хIаьта В. Мостовой массарел тIехьа ва.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республика цхьацайолча моттигашка юкъ-юкъе кIезиг-дукха догIа а делхаш, бийсанна малхбузехьара лаьцIо, дийнахьа малхбоалехьара лаьцIо, гIаьххьача бовраьга кхоачаш мух а хьекхаш ха хургья. Фегтара температура республике гIолла бийсанна — 7—12, Грозне — 10—12, хIаьта дийнахьа республике гIолла — 13—18, Грозне — 16—18 градус йоахал йолаш хургья.

20-ча октябре лоадаме хувцам ца чулаш нзадмо ха латтаргья. 21 октябре йовчан а йоацаш, мухи температурен хьалхарча деношка санна хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора заместитель **А. А. МЯКИЕВ.**

ЛадувгIа, хьажа

19 октябрь

РАДИО

6.30 — Нохч-ГIалгIай хьатталеладархо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Ховчаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетийн обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Серло» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 15.20 — «Халкъа кхетам» яха литературни передача (гIалгIай меттала). 15.40 — «Соьга дукха безача мехкаш» (эрсий меттала). 16.00 — Концерт. 16.30 — «Къонаш» (эрсий меттала). 17.00 — Москва. СССР кхачан промышленноста министра Зотова къамаьл. 17.15 — Концерт. 18.00 — «Къардахь» яха сатирически радиожурнал (гIалгIай меттала). 18.30 — РадиоладугIархой лаьчнех дола концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14.40 — Передачай программа. 14.45 — 19-ча олимпийски ловзарашка (ЦТ). 15.00 — Бераштa. Фильм. 15.30 — Литературан искусствaн мастераш. Гарин (нохчий меттала доаккх). 16.30 — «Эребуна 2750- шу», Города Еревана юбилейга. 18.00 — «Современник». Кагирхой программа. 18.55 — Передачай программа. 19.00 — 19-ча олимпийски ловзарашка (ЦТ). 20.00 — Шоача, бераш. «ВIарий хьакхо» яхеи «Нах болаш малагIа ва» яхеи фильмаш (гIалгIай меттала доаккх). 20.25 — «Замершие молнии» яха художественни фильм. ШоллагIа сери. 21.45 — 19-ча олимпийски ловзарашка (ЦТ).

20 октябрь

РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — Ашараш. «Къона тIехье» (эрсий меттала). 8.00 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Шоана дукха езача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Къонабарий» сенаш яха литературни передача (нохчий меттала). 15.40 — «Велакъежар» (эрсий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — «Къонаш» (гIалгIай меттала). 17.00 — Кхачан промышленноста болхлой Де (нохчий меттала). 17.15 — «Брест — дьахана крепость» яха Ошаева дувцар (эрсий меттала). 17.45 — «Волгодонхара» яха радиогазета (эрсий меттала). 18.15 — Кхачан промышленноста болхлошта дола концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Дешархошта, «Зорька» (гIалгIай меттала доаккх). 12.30 — Английски метта урок керда йиккар). 12.35 — Музыкантий вахар а творчество я. 13.35 — Ах бIаь шерe тавраххаш. «1954 - шу». 14.15 — 19-ча олимпийски ловзарашка (ЦТ). 15.00 — Пионерий тха дворец. 16.10 — Кхачан промышленноста болхлой Де. 17.20 — Дуьнен халкъашта юкъера обозрени. 17.45 — Киножурнал. 17.55 — Музыкальни перерыв. 18.00 — 19-ча олимпийски ловзарашка (ЦТ). 19.00 — «Са магIIата барзийн хьажар дарийн клубе». 21.00 — «ВоотI ду». Дуьнен халкъашта юкъера программа». 21.30 — «(Дуьнен тIа хоалар») тозача дуьнен тIа». 22.30 — Передачай программа. 22.35 — Кинокиъбалхой клуб. 23.00 — 19-ча олимпийски ловзарашка (ЦТ).

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча кепайоазонга гIолла йола пачхьалкхен къийлеман лорара управлене коллективо чIоагIа хала а хеташ кодам бу управлене начальникага В. Д. Лыхенкога цун нана

КРАЙКОВСКАЯ Вероника Алексеевна

кхалхарах.

РЕДАКЦИ АДРЕС: г. Грозный, Ленина урам, 11 (3-4 этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхане секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамей письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-4 этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци-проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02291. Заказ № 4436.